

RAPPORT

Energietransitie

In opdracht van Rekenkamer Almelo (int 91086)

Roel Lauwerier en Floor hooge Venterink

27 februari 2024

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1. Achtergrond	4
1.2. Doelstelling en vraagstelling	4
1.3. Normenkader	5
1.4. Beleidsrationaliteit	7
1.5. Aanpak	7
1.6. Leeswijzer	8
2. Het Almelose beleid	9
2.1. Analyse	9
2.1.1. Ambities en doelen	9
2.1.2. Vertaling naar acties en maatregelen	11
2.1.3. Financiële kaders en planning	14
2.2. Toetsing aan het normenkader	15
3. Uitvoering van het beleid	18
3.1. Analyse	18
3.1.1. Organisatie van uitvoering	18
3.1.2. Samenwerking met stakeholders	19
3.1.3. Uitvoering van acties en maatregelen	24
3.2. Toetsing aan het normenkader	26
4. Realisatie van ambities en doelen	28
4.1. Analyse	28
4.1.1. Monitoring	28
4.1.2. Stand van zaken	29
4.2. Toetsing aan het normenkader	33
5. Kaderstellende en controlerende rol van de raad	34

5.1. Analyse	34
5.2. Toetsing aan het normenkader	35
 Bijlage 1 Overzicht van geïnterviewde personen	 37
 Bijlage 2 Beschrijving Het Almelose beleid	 38
B2.1. Ambities en doelen	38
B2.2. Vertaling naar acties en maatregelen	39
B2.3. Financiële kaders en planning	41
 Bijlage 3 Beschrijving Uitvoering van het beleid	 42
B3.1 Organisatie van uitvoering	42
B3.2 Samenwerking met stakeholders	43
B3.3. Uitvoering van acties en maatregelen	44
 Bijlage 4 Beschrijving Realisatie van ambities en doelen	 46
B4.1. Monitoring	46
B4.2. Stand van zaken	47
 Bijlage 5 Beschrijving Kaderstellende en controlerende rol raad	 49
B6.1. Rol van de raad	49
 Bijlage 6 Bronnenlijst	 50

1. Inleiding

1.1. Achtergrond

Elke gemeente heeft de opdracht een bijdrage te leveren aan de energietransitie en werkt samen met andere partijen binnen een energieregio (Regionale Energiestrategie (RES)). De energietransitie omvat de overgang van een fossiel energiesysteem naar een situatie waarin de energievoorziening structureel anders van aard en vorm is dan in het huidige energiesysteem. In dit nieuwe systeem is fossiele brandstof (zoals kolen, olie en gas) grotendeels vervangen door duurzame energiebronnen (zoals zon, wind en water), is veel aandacht voor energiebesparing en energieopslag en is de energievoorziening meer decentraal georganiseerd.

De afgelopen jaren is nog meer nadruk komen te liggen op de energietransitie. Maatschappelijk en beleidsmatig staat de energietransitie hoog op de agenda. Voor Almelo zijn verschillende beleidskaders en plannen geformuleerd ten aanzien van de energietransitie. Het gaat dan o.a. om het Programma Klimaat en Milieu 2023-2026 dat recent vastgesteld is, het daaraan voorafgaande programma Duurzaamheid 2019-2023 en de Duurzame Energieladder waarvan een aantal afspraken voort vloeit in de RES Twente. Ook is een Warmtevisie opgesteld, het Plan van Aanpak Inclusieve Energietransitie en wordt gewerkt aan diverse wijkuitvoeringsplannen.

Voor de raad is het van belang om goed overzicht te hebben van en inzicht te hebben in de opzet en de uitvoering van de energietransitie: welke kaders, doelen, middelen en tijdlijn zijn afgesproken en hoe staat het met de realisatie daarvan? Sluiten bijvoorbeeld de lokale doelen en de RES-doelen op elkaar aan? Hoe wordt invulling gegeven aan uitgangspunten als de betaalbaarheid voor inwoners? En kan de raad sturing geven aan de transitie of 'overkomt' het de raad?

1.2. Doelstelling en vraagstelling

De volgende doelstelling staat in dit onderzoek centraal:

De Rekenkamer Almelo wil onderzoeken of de diverse beleidskaders en plannen voldoende samenhang kennen en concreet genoeg zijn om richting te geven aan de uitvoering. Alsook of die uitvoering inmiddels is gestart en voldoet aan de vastgestelde uitgangspunten waarbij vooral "betaalbaarheid" voor alle inwoners van Almelo een belangrijke is.

Hieruit vloeit de volgende hoofdvraag voort:

Biedt het beleid van de gemeente Almelo, in samenhang met door andere partijen geformuleerd beleid, voldoende richting voor effectieve uitvoering van het energietransitie beleid, wat is de stand van zaken van dat uitvoeringsprogramma en wordt daarin voldaan aan vastgestelde uitgangspunten van betaalbaarheid voor de inwoners?

Deze hoofdvraag is uitgewerkt in onderstaande deelvragen.

1. Beleid
 - a. Is het opgestelde beleid voor de energietransitie SMART en samenhangend?
 - b. Biedt het beleid voldoende richting voor een effectieve uitvoering?
 - c. Is het beleid vertaald in een uitvoeringsprogramma waarin voorgenomen activiteiten en middelen gekoppeld zijn aan doelstellingen?
 - d. Zijn de uitgangspunten geborgd in activiteiten en maatregelen, in het bijzonder het uitgangspunt van betaalbaarheid?
2. Uitvoering
 - a. Is de uitvoering van de energietransitie duidelijk georganiseerd, inclusief de samenwerking met de verschillende stakeholders?
 - b. Hoe worden inwoners betrokken en worden initiatieven van buitenaf gefaciliteerd?
 - c. Zijn er voldoende middelen (capaciteit, expertise, geld) beschikbaar?
 - d. Worden de afgesproken acties en maatregelen uitgevoerd?
3. Doelrealisatie
 - a. Wat is de stand van zaken van de doelrealisatie?
 - b. Is aannemelijk dat de ambities en de doelen worden gerealiseerd?
4. Positie van de raad
 - a. Welke afspraken zijn gemaakt over de informatievoorziening van de raad?
 - b. Hoe wordt de raad feitelijk geïnformeerd over de uitvoering van het beleid en de realisatie van de doelen?
 - c. In hoeverre heeft de raad voldoende handvatten om op een effectieve uitvoering te sturen?

1.3. Normenkader

Om de deelvragen – en daarmee de hoofdvraag – te beantwoorden, wordt gebruik gemaakt van een normenkader. Per norm wordt aan het eind van elk hoofdstuk een oordeel gegeven over de mate waarin wordt voldaan aan de norm.

Bij de beoordeling van de normen gebruiken we de volgende categorieën:

- Aan de norm wordt volledig of grotendeels voldaan.
- Aan de norm wordt gedeeltelijk voldaan.
- Aan de norm wordt niet of nauwelijks voldaan.
- Er kan geen oordeel worden gegeven over de norm.

In het rapport wordt de score geëxpliciteerd en onderbouwd.

Aspect	Norm
Beleid	De raad heeft duidelijke ambities en uitgangspunten geformuleerd met betrekking tot de energietransitie.
	De ambities zijn concreet, volledig en consistent uitgewerkt in tijdsgebonden doelen.
	De gemeentelijke ambities en doelen en de ambities en de doelen uit de RES zijn consistent en sluiten geheel op elkaar aan.
	De doelen zijn volledig en consistent uitgewerkt in acties en maatregelen.
	De uitgangspunten zijn uitgewerkt in acties en maatregelen. (In het bijzonder betaalbaarheid)

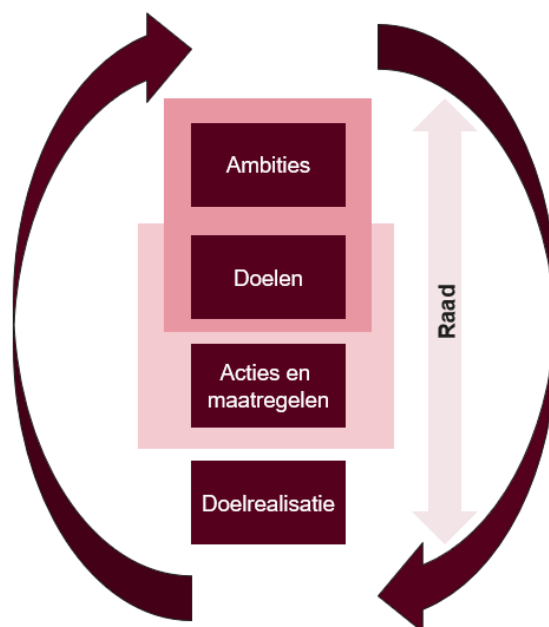
	Onderbouwd is dat met deze uitwerking de uitgangspunten worden gerealiseerd. (In het bijzonder betaalbaarheid) Er zijn duidelijke financiële kaders vastgesteld voor de uitvoering van de acties en de maatregelen. Er is een planning vastgesteld voor de uitvoering van acties en maatregelen, waarbij tussentijdse mijlpalen zijn benoemd.
Uitvoering	De gemeentelijke organisatie van de energietransitie is duidelijk. Daarbij is de samenwerking met andere overheden en maatschappelijke partners duidelijk geregeld. Daarbij worden inwoners vroegtijdig en met begrijpelijke communicatie betrokken. Daarbij is duidelijk hoe (externe) initiatieven worden gefaciliteerd. Aantoonbaar is dat voor de uitvoering van de acties en de maatregelen voldoende capaciteit en expertise beschikbaar zijn. De acties en de maatregelen worden uitgevoerd conform planning. De acties en de maatregelen worden uitgevoerd binnen de vastgestelde financiële kaders.
Doelrealisatie	De realisatie van de doelen en de ambities wordt periodiek gemonitord. Inzichtelijk is dat de doelen en de ambities zijn bereikt of op koers liggen om bereikt te worden.
Rol van de raad	Duidelijk is afgesproken op welke momenten en op welke wijze de raad wordt geïnformeerd over en wordt betrokken bij de uitvoering van de energietransitie. De informatievoorziening aan en de betrokkenheid van de raad zijn conform de gemaakte afspraken. De informatievoorziening aan de raad is zodanig dat de raad tijdig kan zien of de ambities en de doelen behaald gaan worden en biedt inzicht in eventuele bijsturingsmogelijkheden.

1.4. Beleidsrationaliteit

Beleidsrationaliteit gaat om het formuleren van duidelijke ambities en de uitwerking hiervan op een consistente, volledige en concrete wijze in tijdsgebonden doelen en vervolgens acties waarmee die doelen moeten worden bereikt binnen de afgesproken planning (doelrealisatie). Dit wordt weergegeven in nevenstaande figuur. Zeker gelet op de lange termijn waarop de transitie loopt, is tussentijds monitoren, evalueren en eventueel bijsturen nodig. Hierbij moet voor de raad duidelijk zijn hoe de beleidsrationaliteit is opgebouwd en de rol van de raad moet duidelijk zijn afgesproken. Dit gaat bijvoorbeeld over de informatievoorziening en de (on)mogelijkheden om bij te sturen.

Wat betreft de opzet en de uitvoering van de beleidskaders zien we vaak dat de beleidsrationaliteit onvoldoende volledig en concreet is uitgewerkt (inclusief planning voor tussentijdse mijlpalen) en/of de verschillende beleidskaders niet altijd goed op elkaar aansluiten. Ook als ze wel op elkaar aansluiten, is het voor raadsleden soms moeilijk om “door de bomen het bos te zien”, gelet op de hoeveelheid geformuleerde beleidskaders. Hierbij speelt dat op regionaal (RES), lokaal en gebiedsniveau plannen worden gemaakt. Dit maakt het voor raadsleden vaak niet overzichtelijker.

1.5. Aanpak

De aanpak van dit onderzoek bestaat uit drie fasen:

- **Informatie-uitvraag bij de organisatie en documentenonderzoek.** In deze fase zijn documenten gerelateerd aan de energietransitie met betrekking tot grootschalige opwek, warmte en energiebesparing geanalyseerd. Dit zijn documenten over beleidskaders, uitvoering en verantwoording. Ook zijn raadsdocumenten als brieven, moties en amendementen geanalyseerd.
- **Interviews en raadssessie.** In deze fase zijn er interviews afgenomen met ambtelijk en bestuurlijk betrokkenen bij het programma. Daarnaast zijn ook samenwerkingspartners gesproken. Ook is een raadssessie gehouden met een vertegenwoordiging van de raad, hierbij waren 19 raadsleden en/of raadsvolgers aanwezig. Een overzicht van geïnterviewde personen is opgenomen in bijlage I.
- **Rapportage.** In deze fase is de rapportage opgesteld waarin de onderzoeksvragen worden beantwoord en de toetsing aan het normenkader plaatsvindt. De rapportage is ter wederhoor teruggelegd bij de ambtelijke organisatie en het college.

1.6. Leeswijzer

In deze rapportage wordt, na de conclusies en aanbevelingen en de inleiding van het onderzoek, gedetailleerd ingegaan op de deelvragen in de inhoudelijke hoofdstukken. Daarbij hanteren we de categorieën van het normenkader. Het onderzoek is opgebouwd aan de hand van de volgende drieslag: beschrijving, analyse en toetsing op de normen. De feitelijke beschrijving is opgesteld naar aanleiding van de documentstudie. Hierop wordt voortgebouwd in de analyse waarin ook de input uit de interviews en de raadsessie is meegenomen. Op basis daarvan wordt de toetsing van de normen gebaseerd. De analyse en de toetsing op de normen zijn zelfstandig te lezen en vormen daarom de paragrafen van de hoofdstukken. Voor de uitgebreide feitelijke beschrijving van de normen verwijzen we naar bijlage 2 t/m 5.

In hoofdstuk 1 zijn we gestart met de beantwoording van de hoofd- en deelvragen inclusief bijbehorende aanbevelingen. We beschrijven de aanleiding en opzet van het onderzoek in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 gaan we in op de kaderstelling van de energietransitie en de uitwerking hiervan in activiteiten en financiële kaders. In hoofdstuk 4 gaan we in op de uitvoering van het programma en samenwerking met andere overheden, maatschappelijke partners en inwoners. In hoofdstuk 5 gaan we in op de doelrealisatie. In hoofdstuk 6 gaan we in op de kaderstellende en controlerende rol van de raad.

2. Het Almelo'se beleid

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het programma Duurzaamheid 2019-2023, het programma Klimaat en Milieu 2023-2026, de Warmtevisie Almelo, de RES Twente en het Plan van Aanpak Inclusieve Energietransitie. De doelrealisatie van deze programma's wordt in hoofdstuk 5 behandeld. Het hoofdstuk is opgedeeld in twee paragrafen: de analyse aan de hand van de interviews en raadssessie (§3.1) en de toetsing op de normen (§3.2). De feitelijke beschrijving van de normen is te vinden in [bijlage 2](#).

2.1. Analyse

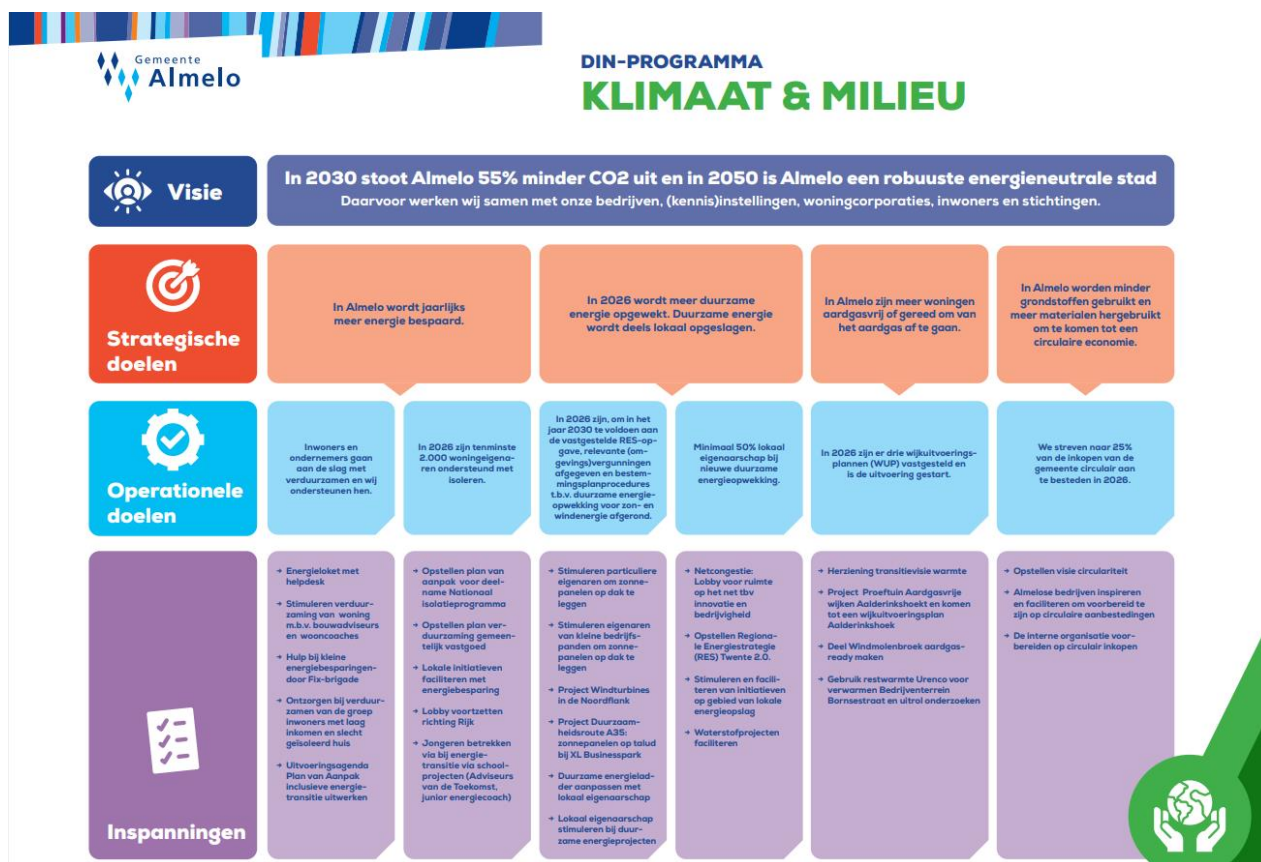
2.1.1. Ambities en doelen

Lokale ambities en doelen

De visie, strategische en operationele doelen en de inspanningen uit het Programma Klimaat & Milieu zijn overzichtelijk weergegeven in een Doelen-Inspanningen-Netwerk (DIN). Deze zijn duidelijk geformuleerd. Ook in de Warmtevisie Almelo zijn ambities en uitgangspunten benoemd voor het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving en ook deze komen terug in het onderstaande DIN. De regionale doelen uit de RES Twente 1.0 komen niet terug in de DIN. In meerdere interviews wordt door het programmateam aangegeven dat het programma en het DIN focus geeft op wat er bereikt moet worden, welke doelgroepen erbij betrokken moeten worden en onder welke voorwaarden (uitgangspunten) de doelen gerealiseerd moeten worden. Ook wordt benoemd dat het DIN in één oogopslag de opgave weergeeft én de samenhang tussen de ambities en doelen op de verschillende niveaus. Het programma geeft de ambtenaren voldoende richting om prioriteit te geven aan waar het team wel of niet mee aan de slag gaat. In de praktijk is er twee keer per jaar een moment waarin de prioriteiten herijkt worden. Het team bepaalt dan met elkaar of ze de juiste zaken doen of dat er iets bij of af moet. Hierbij worden de uitgangspunten als criteria gehanteerd, het team vat deze nadrukkelijk op als de kaders die de raad heeft meegegeven voor de uitvoering. Projecten worden als het ware getoetst aan deze uitgangspunten, om te bepalen welke ontwikkelingen gestimuleerd worden.

Uit de raadssessie blijkt dat niet alle raadsleden de doelen voor de energietransitie als duidelijk ervaren. Er is bevestigd dat met het vaststellen van de Duurzame Energieladder ook het bod voor de bijdrage van Almelo aan de RES Twente voor het duurzaam opwekken van elektriciteit is bepaald. De RES Twente biedt een duidelijke visie. Als het gaat om doelen gericht op bewoners, zoals de haalbaarheid van de energietransitie, is een aantal raadsleden van mening dat dit nog onvoldoende in de huidige doelen terugkomt. Bovendien wordt in de raadssessie aangegeven dat de afgelopen jaren veel veranderd is in de energietransitie, waardoor de doelen niet meer passen bij de huidige situatie. Bijvoorbeeld als er gekeken wordt naar het politieke klimaat in de provincie Overijssel en de uitslag van de landelijke verkiezingen.

De operationele doelen voor de energietransitie zijn in wisselende mate concreet en tijdsgebonden. Een deel van de doelen heeft een duidelijke tijdsafbakening, maar met name het doel om inwoners en ondernemers te ondersteunen bij verduurzaming is nog weinig concreet en zonder tijdsaanduiding. Dit wordt bevestigd in de raadssessie. Het ondersteunen van inwoners en ondernemers is moeilijk meetbaar te maken, wanneer kan je spreken van voldoende ondersteuning of te veel? Als doelen onvoldoende zijn uitgewerkt kunnen ze op meerdere manieren geïnterpreteerd worden en is de voortgang moeilijk te monitoren.

Regionale ambities en doelen

Vóór het vaststellen van de RES Twente 1.0 in juni 2021 had gemeente Almelo haar bijdrage (0,157 TWh) aan het duurzaam opwekken van elektriciteit al in april 2020 vastgesteld in de Duurzame energieladder Almelo¹. Het regionale doel voor elektriciteitsopwekking in Almelo komt daarom overeen met het lokale doel. Bovendien heeft de RES regio Twente afgesproken dat iedere gemeente haar eigen proces volgt binnen de kaders van de RES Twente 1.0. Elke gemeente is verantwoordelijk voor de voortgang van duurzame energieopwekking binnen de eigen gemeente conform het RES bod². In de interviews wordt wel aangegeven dat er waar mogelijk wordt samengewerkt. Richting RES Twente 2.0 wordt regionaal samengewerkt om de verhouding 40/60 voor wind/zon om te zetten naar een 60/40 verhouding voor wind/zon. Voor het elektriciteitsnetwerk is de balans tussen windparken en zonneprojecten van groot belang. Doordat de opwek van wind- en zonne-energie andere piekmomenten kent, vraagt dit op andere momenten capaciteit van het netwerk. Netbeheerders geven aan dat daarmee een efficiënte belasting van het net gecreëerd wordt. Gezien de huidige netschaarste is dat zeer wenselijk. Tot nu toe lijkt het erop dat er in Almelo meer zonne-energie dan windenergie wordt gerealiseerd.

Het regionale doel voor duurzame warmte is minder concreet, namelijk dat beschikbare duurzame bronnen die over gemeentegrenzen heengaan optimaal worden ingezet in de regio. Dit vraagt ook geen afgebakende bijdrage per gemeente, maar wel een inspanning op de samenwerking. Gemeente Almelo heeft dit niet benoemd in het programma

¹ Duurzame Energieladder Almelo, vastgesteld 7 april 2020

² Regionale Energiestrategie Twente 1.0, vastgesteld 22 juni 2022

Klimaat en Milieu. In de Warmtevisie Almelo wordt wél benadrukt dat de RES Twente in samenhang moet worden gezien met de Warmtevisie Almelo en de nog op te stellen wijkuitvoeringsplannen. Echter, in de verkenning van een Regionaal Warmtenet Twente heeft Almelo aangegeven de intentieovereenkomst met Twence niet te ondertekenen³. Dit omdat het niet in lijn is met het standpunt van de raad inzake de duurzaamheidsambities van Twence. Daarom heeft Almelo in de aandeelhoudersvergadering hier niet mee ingestemd. Daarmee trekt Almelo zich terug uit het gezamenlijk ontwikkelen van een regionaal warmtenet. Dit wordt bevestigd in de interviews met als reden dat Almelo Twence primair ziet als afvalverwerker en niet als duurzaamheidsbevorderaar. Twence is onderdeel van een lopende politieke discussie in Almelo. Het is een politiek-principiële keuze om niet te participeren in het regionale warmtenet, omdat deze taak ook door een marktpartij kan worden opgepakt. Dit laat onverlet dat Twence deel kan nemen aan een eventuele aanbesteding in de markt voor een warmtenet⁴. Aanvullend wordt in de interviews ook aangegeven dat Twence voor het regionale warmtenet inzet op de levering van hogetemperatuurwarmte, terwijl Almelo inzet op laag en midden temperatuur. De kans wordt vrij klein geacht dat hogetemperatuurwarmte nodig is in Almelo. Als dat wel zo is, dan gaat de gemeente op zoek naar een bijpassende bron. Er wordt benadrukt dat Almelo niet tegen een regionaal warmtenet is, een eventueel Almeloos warmtenet zou in de verre toekomst wellicht aangehaakt kunnen worden op andere warmtenetten, maar op dit moment is een samenwerking met Twence niet opportuun.

Samenhang lokaal en regionaal

Uit de raadssessie blijkt dat het voor sommige raadsleden lastig is om de samenhang tussen de verschillende beleidsstukken voor de energietransitie scherp te krijgen. De energietransitie wordt gezien als een rijdende trein. In de vorige bestuursperiode zijn veel beleidsstukken vastgesteld. Ook in het bestuurlijke interview is dit aangegeven. Raadsleden die deze periode hebben meegemaakt, hebben nu duidelijk een informatievoorsprong. Voor relatief nieuwe raadsleden is het een uitdaging om de ontwikkelingen in de juiste context te plaatsen, verbanden te zien en eventuele tegenstrijdigheden aan te kaarten. Vanuit een regionale RES-werkgroep is dit eerder gesignaleerd en wordt door een raadslid benoemd dat stappen worden gezet om de communicatie te verbeteren.

2.1.2. Vertaling naar acties en maatregelen

Uitwerking doelen in acties en maatregelen

Duurzame opwek van elektriciteit

Verschillende projecten zijn opgezet om de doelen in de energietransitie te bereiken. Voor het duurzaam opwekken van zonne- en windenergie wordt in meerdere interviews aangegeven dat de doelen al bijna zijn behaald. Zo zijn al vergunningen verleend voor 100 hectare zonnenvelden, waarvan 80 hectare deels gerealiseerd en deels in ontwikkeling is. Voor de overige 20 hectare moet eerst een oplossing gevonden worden voor netcongestie. Ook het doel voor zon op dak is nagenoeg gerealiseerd, er ligt voor 40 hectare zonnepanelen op daken, maar vooral de grotere bedrijfsdaken bieden nog potentie. In Almelo is in 2020 besloten dat windturbines op land gerealiseerd gaan worden en dit biedt ruimte om onderzoek te doen zonder dat al te veel weerstand onder inwoners ontstaat. Hiervoor wordt samengewerkt met Twenterand en Tubbergen. Eerst is een verkenning en gebiedsproces met inwoners opgestart, waarna het besluit is genomen om door te gaan. Er zijn toen een aantal ontwikkelvarianten onderzocht en daaruit is gekomen dat een publiek-private samenwerking de voorkeur heeft. Inmiddels gaat de verkenner het gebied in om de haalbaarheid te toetsen en worden grondeigenaren benaderd. Het college heeft ingestemd met een ontwikkelkader waarin o.a. is besloten tot een indicatieve doelstelling van 120 tot 180 GWh voor het opwekken van windenergie. Dit komt overeen met 6 tot 10 windturbines, waarvan tussen de 3 en 5 turbines als aandeel van Almelo worden gezien⁵. Ten slotte werkt

³ Raadsinformatiebrief Standpunt Regionaal Warmtenet Twente, 29 juni 2021

⁴ Aangepast naar aanleiding van het ambtelijk wederhoor.

⁵ Raadsinformatiebrief Ontwikkeling windenergie energiegebied Almelo Tubbergen en Twenterand, 26 september 2023

Almelo mee aan de pilot Duurzaamheidsroute A35 van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat samen met 5 andere gemeenten, de provincie, het waterschap en Rijkswaterstaat. Ook hiermee wordt een bijdrage geleverd aan gemeentelijke doelstellingen voor het opwekken van duurzame elektriciteit.

Energiebesparing en energiearmoede

Het besparen van energie, het bestrijden van energiearmoede en de warmtetransitie wordt in een aantal projecten aangepakt. Voor de energiebesparingsopgave en het bestrijden van energiearmoede worden energiefixers, bouwadviseurs en wooncoaches ingezet. Ook is er een energieloket met gratis helpdesk ingericht. Het programmteam geeft in de interviews aan dat de basis hiervoor ligt in een pilot in de wijk Nieuwstraatkwartier en dat deze aanpak inmiddels verder uitgerold wordt. Het gaat om een ontzorgingsaanpak waarin de samenwerking tussen sociaal domein en duurzaamheid, de inzet van een bouwadviseur en een gunstige lening uit een revolverend fonds de belangrijkste onderdelen zijn. Woningeigenaren met een WOZ waarde tot € 281.000 kunnen gebruikmaken van het aanbod van een bouwadviseur. In deze aanpak wordt huis-aan-huis aangebeld met als insteek om een keukentafelgesprek te voeren over de verduurzamingsmogelijkheden van de woning. De bouwadviseur ondersteunt bij het maken van een verduurzamingsplan voor de woning, het zoeken naar subsidies en leningen en het beoordelen van offertes voor de uitvoering. De lening loopt via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn), heeft een gunstige rente en kan ook ingezet worden voor woningverbetering.

Deze aanpak is eerst toegepast voor de doelgroep die te maken heeft met energiearmoede. Voor mensen in energiearmoede is het hard nodig om hen mee te nemen in de kansen die een investering in zonnepanelen of het nemen van no-regret maatregelen bieden. Door gezamenlijk kennis op te doen en een berekening te maken, vergroot de gemeente de kans dat deze groep een vervolgstap zet en daardoor energie én kosten bespaard. Inmiddels zijn er drie partijen die bouwadviseurs leveren waardoor alle inwoners in Almelo gebruik kunnen maken van het ontzorgaanbod. Daarnaast is in een van de interviews benoemd dat een meldpunt energiearmoede is ingericht door het programmteam in samenwerking met het sociaal domein. Vanuit dit meldpunt wordt een inwoner direct aangemeld voor het passende aanbod. Partijen worden achter de schermen met elkaar verbonden in plaats van dat een inwoner dit zelf moet doen. Bovendien wordt met Hengelo en Enschede gelobbyd in Den Haag om deze aanpak op te schalen in de Twentse Ontzorging Financieringsregeling, zodat veel woningeigenaren en huurders bereikt kunnen worden. Dergelijke laagdrempelige acties zijn zeer arbeidsintensief, en het is nog maar de vraag of gestelde doelen daardoor behaald worden. Dit wordt verder toegelicht in hoofdstuk 5.

Het programmteam legt uit dat energiefixers worden ingezet om huurders van woningen van woningbouwcorporaties te benaderen. Woningbouwcorporaties zijn zelf verantwoordelijk voor verduurzaming eigen woningbezit. De gemeente betaalt de inzet van energiefixers. Er zijn met de corporaties afspraken gemaakt over het uitvoeren van kleine maatregelen, zoals het plaatsen van radiator folie, tochtstrips, en het doen van kleine aanpassingen aan ventilatie. Daar zet de gemeente op in, omdat het onzeker is in hoeverre de bonnen uit de Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW) en Regeling Reductie Energiegebruik (RRE) daadwerkelijk hebben geleid tot energiebesparing bij deze doelgroep. Er kon namelijk geen controle worden uitgevoerd op daadwerkelijke toepassing van de aangeschafte materialen in verband met privacy wetgeving. Ten slotte wordt bij het hogere segment koopwoningen gekeken of er collectieve inkoopacties georganiseerd kunnen worden. Met als doel om het nemen van maatregelen goedkoper te maken en lokale partijen te betrekken.

Warmtetransitie

Voor de uitvoering van de Warmtevisie Almelo wordt gewerkt aan het opstellen van wijkuitvoeringsplannen voor Aalderinkshoek, Windmolenbroek en het bedrijventerrein Bornsestraat. Voor Aalderinkshoek is een subsidie aangevraagd binnen het Programma Aardgasvrije wijken. Uit de interviews blijkt dat de gemeente voor deze wijk is

gestart met het technisch onderzoek, maar dat dit nog niet is afgerond. Woningbouwcorporaties zijn hier nauw bij betrokken, zij hebben een groot deel van de woningen in hun bezit en gaan voor de warmtetransitie uit van het niet-meer-dan-anders principe. Woningcorporaties willen een gelijkwaardig goedkoop alternatief voor aardgas en in veel gevallen is dat de luchtwarmtepomp. Dit heeft echter niet de voorkeur van de gemeente, omdat dit veel impact heeft op de omgeving en daarmee niet voldoet aan het uitgangspunt van een gelijkwaardige schaal van de ontwikkelingen. Een ander punt dat speelt in Aalderinkshoek zijn de kosten van de beoogde warmteoplossing. Er zitrijving in dat de oplossing die voor laagste kosten bij de wijkbewoners zorgt niet per se de oplossing is met de laagste maatschappelijke kosten. Bij een collectieve oplossing is minder netverzwaring nodig, dan bij een individuele all-electric oplossing, maar dit kan wellicht wel een duurder oplossing zijn voor de individuele bewoners. Al kunnen beide oplossingen nog steeds voldoen aan het “niet meer dan anders” principe. Wat vinden partijen daarin acceptabel, zit er eventueel nog financiële ruimte in andere aspecten van de verduurzaming?

Naast het opstellen van wijkuitvoeringsplannen wordt in de interviews benadrukt dat hard gewerkt wordt aan de uitwerking van de rol van de gemeente in het ontwikkelen van een warmtenet. In Aalderinkshoek wordt een bronnet op basis van restwarmte van een rioolwaterzuiveringsinstallatie onderzocht. De gemeente geeft er de voorkeur aan om gebruik te maken van deze restwarmte, maar het is nog onduidelijk of de businesscase rond rekt. Op basis van het uitgangspunt laagste maatschappelijke kosten voor de inwoners werkt de ambtelijke organisatie uit of de ontwikkeling van het bronnet goedkoper kan als de gemeente ook investeert. Dit vraagt een expliciete uitspraak van het college én de raad om als gemeente de regierol te pakken en te investeren in het bronnet. Dergelijke investeringen brengen tot nu toe een aanzienlijke onrendabele top met zich mee, afhankelijk van het soort warmtenet en de lokale situatie. Praktijkvoorbeelden uit andere gemeenten laten zien dat dit moeilijk te realiseren is zonder aanvullende subsidies vanuit de Rijksoverheid of Europa. In een van de interviews wordt aangegeven dat de gemeente mogelijk goedkoper geld kan lenen dan het bedrijfsleven en sommige afschrijvingen over een langere periode kunnen worden uitgesmeerd, waardoor de businesscase rond komt.

Uitwerking uitgangspunten in acties en maatregelen

De vertaling van uitgangspunten naar acties en maatregelen is samengevat in onderstaande tabel.

Uitgangspunt	Vertaling
De schaal van de ontwikkelingen moet passen bij de schaal van de omgeving waar deze wordt toegepast.	Er worden lokale energievoaches ingezet om op lokaal niveau huishoudens te begeleiden in het besparen van gas en elektriciteit. De passende schaal komt ook terug in de randvoorwaarden die voor zonne- en windenergie worden gesteld in de Duurzame Energieladder Almelo. Bepaalde gebieden worden beperkt of uitgesloten voor de ontwikkeling van zonne- of windenergie.
De oplossingen moeten daadwerkelijk het effect hebben dat we van fossiele energie omschakelen naar duurzame energie - en niet fossiele oplossingen efficiënter maken.	Er wordt ingezet op zonne- en windenergie en ook wordt de herkomst van een warmtebron en hoe deze zo efficiënt mogelijk kan worden ingezet grondig onderzocht.
Er wordt gestuurd op de laagst mogelijke kosten voor inwoners, ondernemers en instellingen om de energietransitie inclusief te maken.	Betaalbaarheid is een van de belangrijkste aspecten in Almelo, omdat de gemeente veel sociaal-maatschappelijke vraagstukken heeft en relatief veel inwoners met een lagere sociaaleconomische status. De focus op deze groep inwoners is groot om ervoor te zorgen dat zij mee kunnen in de transitie en niet méér achterstand oplopen op dit vlak, maar ook op andere terreinen zoals schuldhulpverlening.

Flexibiliteit is nodig binnen beleid en binnen de beschikbare ruimte – ontwikkelingen vinden doorlopend plaats en het is geen optie om te wachten tot de ultieme techniek ontwikkeld en toepasbaar is.

Betrokkenheid en diversiteit in betrokkenheid is belangrijk om voldoende verschillende perspectieven mee te laten wegen in processen.

Geen duidelijke vertaling naar acties en maatregelen

De samenwerking met Almelo Energie duidt van ruimte voor inbreng van inwoners en het aansluiten bij initiatieven in de wijk. Uit de interviews blijkt dat de energievoorziening Almelo Energie zelf contact heeft gezocht met de gemeente om een samenwerking te initiëren. Hier is zowel vanuit de ambtelijke als de bestuurlijke organisatie positief op gereageerd en dit heeft geleid tot de huidige samenwerking in het besparen van energie en het bevorderen van lokaal eigenaarschap in zowel opwek als de warmtetransitie.

Het is complex om te onderbouwen in hoeverre uitgangspunten met uitwerking in acties en maatregelen daadwerkelijk gerealiseerd worden. Vooral ook omdat de uitgangspunten onvoldoende zijn uitgewerkt in de plannen waardoor interpretatie subjectief wordt. Wanneer spreek je van een passende schaal, wat is laagst maatschappelijke kosten, wanneer ben je flexibel binnen het bestaande beleid, wat versta je onder diversiteit in betrokkenheid etc. In de opgestelde plannen wordt hier beperkt aandacht aan besteed, maar met name de toelichting op de inzet in het bestrijden van energiearmoede wekt de indruk dat voor de realisatie van dit uitgangspunt de grootste inspanningen worden geleverd. Verder wordt niet expliciet onderbouwd hoe de acties en maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan realisatie van de uitgangspunten. In de interviews wordt aangegeven dat de uitgangspunten als criteria worden gehanteerd bij de prioritering, maar het is onduidelijk hoe dit precies wordt gedaan. Zo is bijvoorbeeld niet gedefinieerd welke schaal van ontwikkelingen past bij welke omgeving. Ook is niet uitgewerkt wat flexibiliteit binnen beleid en binnen beschikbare ruimte inhoudt. Voor het laatste uitgangspunt ontbreekt dan ook een duidelijke vertaling naar acties en maatregelen. Ook in de raadsessie wordt de vraag gesteld of voldoende wordt stilgestaan bij nieuwe ontwikkelingen en of hierop wordt ingespeeld door de ambtelijke organisatie. Voor de uitgangspunten die wel zijn vertaald naar acties en maatregelen wordt de meeste inspanning geleverd voor de uitgangspunten met betrekking tot de overstap naar duurzame energie en sturing op de laagst mogelijke kosten. Met name de inzet op betaalbaarheid is groot in de gemeente Almelo. Hier is een uitgebreid plan van aanpak voor opgesteld en er wordt ook regionaal samengewerkt op dit vlak. In de raadsessie is aangegeven dat de betaalbaarheid van de energietransitie geen uitgangspunt zou moeten zijn, maar een doel. Enkele raadsleden gaven aan dat als de energietransitie niet betaalbaar is voor iedereen, het niet haalbaar is. Aan de andere kant realiseren raadsleden zich ook dat het verduurzamen van de energievoorziening geld kost en dat deze voorziening ook draaiende moet blijven.

2.1.3. Financiële kaders en planning

Financiële kaders

In het programma Klimaat en Milieu is de begroting voor de jaarlijks benodigde € 400.000 opgenomen, deze is door het college van B&W op 6 juni 2023 vastgesteld en ter kennisname aan de gemeenteraad aangeboden⁶. Het programmaplan en de bijbehorende begroting is in de Perspectiefnota 2024-2027 door de raad vastgesteld op 13 juli 2023⁷. Daarmee zijn de financiële kaders op hoofdlijnen vastgesteld. Voor specifieke projecten zoals de ATT

⁶ Besluitenlijst College B&W 6 juni 2023

⁷ Raadsvergadering 13 juli 2023

windverkenning en de Duurzaamheidsroute A35 zijn geen financiële kaders door de raad vastgesteld. De raad wordt wel geïnformeerd over aanpakken voor grote regelingen zoals de Regeling Reductie Energiegebruik Woningen⁸ en het Nationaal Isolatieprogramma⁹. In een van de interviews is aangegeven dat er bij voorstellen aan het college standaard een financiële paragraaf wordt toegevoegd. Kosten die binnen het programma passen worden niet uitgebreid toegelicht in het collegevoorstel. Voor aparte SPUK aanvragen en kosten die buiten het programma vallen, wordt een apart collegevoorstel opgesteld. Als dit voorstel buiten het reguliere programma valt, wordt een apart besluit van de raad gevraagd. Dit kan bijvoorbeeld nodig zijn als straks besloten wordt door de gemeente om de regierol te pakken in het ontwikkelen van het bronnet, waarvoor ook een financiële investering van de gemeente noodzakelijk is. De raad moet hier dan expliciet toe besluiten. Recent heeft de gemeenteraad een vergelijkbaar besluit genomen. Het revolverende fonds voor het verbeteren en verduurzamen van woningen dat SVn beheerd is uitgebreid met € 5 miljoen. De raad heeft hiertoe besloten op 26 september 2023¹⁰. Naast uitbreiding van het fonds heeft de raad ook besloten om de doelgroep uit te breiden en het voorgestelde bouwjaar voor huizen die in aanmerking komen, aan te passen naar 1983.

Planning

Het programma Klimaat & Milieu omvat geen planning met tussentijdse mijlpalen voor de acties en maatregelen. Vaak is voor een project alleen een deadline gesteld om het af te ronden, zonder mijlpalen. Als projectmatig gewerkt wordt, is het belangrijk om tussentijdse mijlpalen te stellen, zodat makkelijk bijgehouden kan worden of het doel op koers ligt om gerealiseerd te worden, en zo nodig bij te sturen. Uit de stukken en de interviews is onvoldoende gebleken of tussentijdse mijlpalen gesteld zijn in Almelo en of de planning regelmatig bijgesteld wordt.

2.2. Toetsing aan het normenkader

Groen: aan de norm is volledig of grotendeels voldaan.

Oranje: aan de norm is gedeeltelijk voldaan.

Rood: aan de norm is niet of nauwelijks voldaan.

Norm
1. De raad heeft duidelijke ambities en uitgangspunten geformuleerd met betrekking tot de energietransitie. (oranje)
2. De ambities zijn concreet, volledig en consistent uitgewerkt in tijdsgebonden doelen. (rood)
3. De gemeentelijke ambities en doelen en de ambities en de doelen uit de RES zijn consistent en sluiten geheel op elkaar aan. (groen)

De gemeente Almelo heeft duidelijke ambities geformuleerd voor het duurzaam opwekken van elektriciteit, het aardgasvrij maken van woningen en het besparen van energie. De uitgangspunten zijn onvoldoende helder geformuleerd, want ze kunnen op meerdere manieren geïnterpreteerd worden. Er zijn geen definities uitgewerkt van een passende schaal, wat flexibiliteit binnen beleid en de beschikbare ruimte inhoudt en wanneer gesproken kan worden van betrokkenheid en diversiteit in betrokkenheid. Daarmee is aan deze norm gedeeltelijk voldaan.

⁸ Raadsinformatiebrief Uitvoering Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW), 30 november 2021

⁹ Raadsinformatiebrief Aanvraag specifieke uitkering Lokale aanpak isolatie 6 maart 2023

¹⁰ Raadsvoorstel Actualisatie verordening woningverbetering en -verduurzaming gemeente Almelo 2023, 26 september 2023

De ambities zijn uitgewerkt in concrete en meetbare doelen voor het duurzaam opwekken van elektriciteit, maar niet voor het besparen van energie en voor het aardgasvrij maken van woningen. Hierbij wordt gesproken over “meer” woningen aardgasvrij(ready) en “ondersteunen van” zonder uit te werken wanneer hier daadwerkelijk aan voldaan is. Daardoor zijn deze doelen lastig meetbaar te maken en te monitoren. Aan de tweede norm is daarom niet voldaan.

Voor het vaststellen van de RES Twente heeft gemeente Almelo bij het vaststellen van de Duurzame Energieladder besloten dat zij 0,157 TWh bijdraagt aan het opwekken van duurzame elektriciteit. Dit komt overeen met het aandeel dat de gemeente moet leveren in de regio. Voor energiebesparing is op regionaal niveau geen doel gesteld, wel op gemeentelijk niveau. Voor warmte wordt vooral gekeken naar regionale samenwerking, namelijk dat beschikbare duurzame bronnen die over gemeentegrenzen heengaan optimaal ingezet worden in de regio. Hiervoor wordt geen afgebakende bijdrage per gemeente gevraagd. Aan de norm of de gemeentelijke ambities en doelen aansluiten op de ambities en doelen uit de RES wordt geheel – of zelfs nog beter – voldaan.

Norm
4. De doelen zijn volledig en consistent uitgewerkt in acties en maatregelen. (groen)
5. De uitgangspunten zijn uitgewerkt in acties en maatregelen. (In het bijzonder betaalbaarheid) (oranje)
6. Onderbouwd is dat met deze uitwerking de uitgangspunten worden gerealiseerd. (In het bijzonder betaalbaarheid) (rood)

Elk doel – duurzaam opwekken van elektriciteit, het besparen van energie en het aardgasvrij maken van woningen – is uitgewerkt in een project of meerdere acties. Duurzame elektriciteit wordt opgewekt doordat 100 hectare zonnenvelden zijn vergund, de mogelijkheden voor windenergie worden verkend met twee andere gemeenten in de ATT windverkenning en er wordt deelgenomen aan de verkenning van een mogelijke Duurzaamheidsroute A35. Via een ontzorgingsaanpak, de TOF regeling en de inzet van energiefixers wordt gewerkt aan energiebesparing. Voor het aardgasvrij maken van woningen wordt in Aalderinkshoek een wijkuitvoeringsplan opgesteld. Daarmee wordt aan deze norm voldaan.

Het uitgangspunt voor betaalbaarheid is expliciet uitgewerkt in het Plan van Aanpak Inclusieve Energietransitie. Voor de andere uitgangspunten zijn geen concrete plannen opgesteld, maar worden wel een aantal acties opgepakt. Vooral de uitgangspunten over de omschakeling naar duurzame energie en de passende schaal zijn terug te zien in acties en maatregelen. Daarom wordt aan deze norm gedeeltelijk voldaan.

Voor alle uitgangspunten ontbreken duidelijke definities om objectief te bepalen wanneer ze zijn gerealiseerd. Logischerwijs ontbreekt daarmee ook de onderbouwing dat met de acties en maatregelen de uitgangspunten worden gerealiseerd. Kijkend naar de inzet die gepleegd wordt dan wordt duidelijk dat stevig wordt ingezet op het bestrijden van energiearmoede en daarmee het betaalbaar houden van de energietransitie. Voor de andere uitgangspunten is deze inzet minder nadrukkelijk, daarmee wordt niet aan deze norm voldaan.

Norm
7. Er zijn duidelijke financiële kaders vastgesteld voor de uitvoering van de acties en de maatregelen. (groen)
8. Er is een planning vastgesteld voor de uitvoering van acties en maatregelen, waarbij tussentijdse mijlpalen zijn benoemd. (rood)

Op programmaniveau is een begroting vastgesteld voor het realiseren van de doelen. Hierin zijn voor opwek, energiebesparing en aardgasvrij de benodigde middelen zeer globaal ingeschat. Deze bedragen zijn opgenomen in de Programmabegroting 2023. Aan de norm over heldere financiële kaders is daarmee voldaan.

In het Programma K&M ontbreekt een planning. In de Perspectiefnota 2023 zijn voor sommige losse acties en een aantal projecten wel deadlines gesteld, maar ontbreken vaak de tussentijdse mijlpalen. Terwijl juist op basis daarvan bepaald kan worden of een project op koers ligt. Aan de norm over een planning met mijlpalen is niet voldaan.

3. Uitvoering van het beleid

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de organisatie van het programma en de uitvoering van het beleid. Het hoofdstuk is opgedeeld in twee paragrafen: de analyse aan de hand van de interviews en raadssessie (§4.1) en de toetsing op de normen (§4.2). De feitelijke beschrijving van de normen is te vinden in [bijlage 3](#).

3.1. Analyse

3.1.1. Organisatie van uitvoering

Programmamanagement

Op papier is de programmaorganisatie duidelijk uitgewerkt. Ook is duidelijk onderscheid gemaakt in de inhoudelijke aansturing door de programmamanager en dat de lijnmanager coacht op de ontwikkeling van de medewerker. Rondom de programmamanager is een ondersteunende schil ingericht. Uit de interviews blijkt dat het programmateam een wekelijks moment heeft waarin samen gewerkt wordt aan het creëren van overzicht en waarin ze elkaar op de hoogte houden van de voortgang. In de interviews is aangegeven dat hier behoefte aan is door het groeiende team en het groeiende aantal lopende projecten. Vanwege de grootte van het team worden de belangrijkste ontwikkelingen op hoofdlijnen besproken en wordt er met name aandacht besteed aan mogelijke knelpunten en hoe die opgelost kunnen worden. Tevens wordt twee keer per jaar een herijking gedaan van de prioriteiten. Hierbij stelt het team zichzelf de vraag of ze de acties doen die ze wilden doen, of meer opgepakt kan worden of dat keuzes gemaakt moeten worden om bepaalde acties wel te doen en andere niet.

Portefeuillehouder(s)

Ook geeft de programmamanager aan dat er een tweewekelijks portefeuillehoudersoverleg plaatsvindt om de belangrijkste lopende zaken van het team te bespreken. Andere portefeuillehouders worden ook uitgenodigd om deel te nemen als dat voor een agendapunt noodzakelijk is. Er wordt echter geen structureel overleg georganiseerd tussen de bestuurders om de overkoepelende energietransitie onderwerpen zoals het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed en klimaatadaptatie integraal te bespreken. Als het een onderwerp is dat meerdere portefeuilles aangaat, bestaat wel de mogelijkheid om dit in een afstemmingsoverleg Stedelijke Ontwikkeling te bespreken. Ook geven de bestuurders aan dat zij elkaar scherp houden op domein overstijgende onderwerpen in de energietransitie. Uit ervaring blijkt dat als de uitvoering en sturing op de doelrealisatie goed verloopt een structureel overleg tussen portefeuillehouders minder relevant is. Wanneer echter onduidelijkheid bestaat over taakverdeling en wie welke verantwoordelijkheid heeft dan kan er wel behoefte zijn om integraal de energietransitie doelen te bespreken.

Ambtelijk opdrachtgever

De geïnterviewde bestuurders benoemen dat zij als bestuurders goed ondersteund worden door het programmateam. Aanwezige kennis is op niveau, er wordt integraal gekeken, maar ook pragmatisch. De ambtelijk opdrachtgever sluit aan bij het portefeuillehoudersoverleg als er essentiële agendapunten zijn. Sturing van het programma verloopt voornamelijk via de programmamanager, tenzij geëscaleerd moet worden, dan komt de ambtelijk opdrachtgever nadrukkelijker in beeld. Uit ervaring blijkt dat het ambtelijk opdrachtgeverschap op een wisselende manier kan worden ingevuld. Bij sommige gemeenten is de ambtelijk opdrachtgever meer op de achtergrond zoals in Almelo, terwijl het ook voorkomt dat de ambtelijk opdrachtgever op strategisch niveau meedenkt met het programmateam. Als de bestuurder nauw samenwerkt met de ambtelijk opdrachtgever heeft dit als voordeel dat de bestuurder meer op

bestuurlijke hoofdlijnen ingezet kan worden en de ambtelijk opdrachtgever kan zorgen voor de vertaling richting de dagelijkse gang van zaken.

Samenwerking andere teams

Vanuit het programma zijn er ook een aantal lijnen richting de lijnorganisatie, bijvoorbeeld op het vlak van verduurzaming maatschappelijk vastgoed en klimaatadaptatie. Het programma stuurt strikt op haar eigen doelen, en zoekt de samenwerking met andere programma's en eenheden als thema's ergens anders thuis horen. Hier heeft vooral de programmamanager een rol in. De programmamanager geeft aan dat vooral met stedelijke ontwikkeling nauw wordt samengewerkt, maar dat het team soms ook een beweging op gang brengt en het vervolgens in de lijn verder wordt opgepakt. Zo wordt benoemd dat voor klimaatadaptatie de basis is gelegd in het programma Duurzaamheid, maar dat deze functie inmiddels in de lijn is ingevuld en daarmee niet langer onder de verantwoordelijkheid van het programma valt. Voor het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed ligt het anders. Hiervoor is door vastgoed een plan voor verduurzaming opgesteld en dat is daarna langs de Warmtevisie Almelo gelegd. In andere onderzoeken komt deze werkwijze ook vaak terug. Van belang hierbij is dat er scherp op gelet moet worden dat verduurzaming ook daadwerkelijk op de agenda blijft staan bij vastgoed. Duurzaamheid is vaak niet een van de hoofdtaken en als er bezuinigd moet worden, wordt dit vaak als eerste geschrapt. Terwijl het verduurzamen van het eigen vastgoed voor een gemeente toch een belangrijke invulling is van de voorbeeldrol richting inwoners en bedrijven. In de interviews wordt aangegeven dat het gemeentehuis in Almelo helemaal duurzaam is, maar dat nog veel moet gebeuren in het verduurzamen van ander gemeentelijk vastgoed. Het programmateam geeft aan hier wel bij betrokken te zijn, maar niet verantwoordelijk te zijn hiervoor.

Looptijd programma

Ten slotte is bij het opstellen van het programmaplan Klimaat & Milieu gekozen voor de periode 2023-2026, overeenkomstig de bestuursperiode van het huidige college. Hoewel het vanuit politiek perspectief logisch lijkt om dit gelijk te trekken aan elkaar, brengt het ook een kwetsbaarheid met zich mee voor de programmaorganisatie en daarmee ook voor de realisatie van de doelen. De energietransitie loopt namelijk veel langer door dan 2026. RES doelen lopen tot 2030, landelijk en ook internationaal lopen de energietransitie doelen tot 2050. Het heeft een impact op de stabiliteit van het programma door dit tot 2026 te laten lopen. Een afronding in 2026 heeft in de praktijk tot gevolg dat de afbouw van de organisatie en overdracht naar de lijnorganisatie in 2025 gestart moet worden. Dit belemmert de realisatie van de doelen, doordat programmamedewerkers hun tijd moeten steken in overdracht en afronding in plaats van de uitvoering. Ook blijkt uit ervaring dat het invloed kan hebben op de inzet van programmamedewerkers die met het oog op de afronding van het programma in 2026 wellicht alweer terug de lijnorganisatie in willen wanneer een geschikte functie vrijkomt. Al met al kan er veel onrust ontstaan door deze relatief korte looptijd voor een transitie die (veel) langer doorloopt.

3.1.2. Samenwerking met stakeholders

De belangrijkste samenwerkingsverbanden (zie bijlage 3 tabel in paragraaf B3.2. voor alle verbanden) worden hieronder toegelicht. Dat zijn de RES Twente, de TOF-regeling, de samenwerking tussen woningbouwcorporaties, de netbeheerder en het waterschap, de energieprestatieafspraken met de woningbouwcorporaties, de samenwerking met de energiecoöperatie en het betrekken van inwoners.

RES Twente

Binnen de RES Twente wordt met een flink aantal andere overheden samengewerkt. Deze samenwerking wordt bewust opgezocht, omdat ontwikkelingen elkaar kunnen raken, bijvoorbeeld bij de windzoekgebieden die dicht bij elkaar liggen. Almelo zet voortvarend in op realisatie van zijn deel van het RES bod, door zonnevelden te vergunnen en te

realiseren en door het vaststellen van zoekgebieden voor windenergie. Almelo merkt hierbij dat er tempoverschillen zijn met andere gemeenten. Vooral in de windverkenning ATT ziet Almelo dat zij in vergelijking met Twenterand en Tubbergen voorop lopen. Uit de interviews blijkt dat de gemeenten wel dezelfde intentie hebben om een goed participatieproces te doorlopen. Het is in dit soort gevallen wel belangrijk dat de ene gemeente niet het gevoel krijgt dat zij alles aan het opvangen zijn voor de andere gemeenten, want dit kan zorgen voor een onbalans in de samenwerking. In sommige regio's ontstaan dergelijke situaties, omdat sommige gemeenten hun RES bod al bijna gerealiseerd hebben terwijl andere gemeenten blijven hangen in de participatie- en/of besluitvormingsfase.

In het bestuurlijke interview is aangegeven dat er op RES niveau constructief wordt samengewerkt tussen de partijen. De laatste tijd zorgt een aantal ontwikkelingen bij de provincie ervoor dat enige onrust ontstaat. Er is een motie ingediend door provinciale staten om windturbines te clusteren en ook is onlangs een verbod afgekondigd van nieuwe zonneparken op landbouw- en natuurgrond. Daardoor hangt nu de vraag boven de betrokken partijen of de RES Twente 2.0 eruit gaat zien zoals aanvankelijk bedacht en wat het betekent voor lopende projecten. Gemeenten vragen zich af of de provincie hen serieus neemt als partners en of het nu niet te veel gemeenten vs. provincie wordt. In een van de interviews wordt aangegeven dat Almelo goed op weg is met het realiseren van de RES doelen en het daarom minder logisch vindt dat de provincie deze stappen zet. Landelijk zijn er echter ook gemeenten die terugtrekkende bewegingen maken als het gaat om het realiseren van de RES doelen. In de interviews is aangegeven dat het niet als behulpzaam wordt ervaren als provincies regelgeving instellen die dit moeilijker maakt. Ook in de raadsessie is aangegeven dat ontwikkelingen op provinciaal en landelijk niveau invloed hebben op de haalbaarheid van de doelen. Als gemeente ben je daar (deels) afhankelijk van. Dit wordt benadrukt door de zienswijze die de gemeente heeft ingediend op het voorgenomen besluit van de provincie om het beleid zonne-energie aan te passen¹¹. Hierin geeft de gemeente Almelo aan dat zij voorzien dat door het beperken van zonnenvelden meer windturbines nodig zijn om de doelen voor duurzame opwek te realiseren. Almelo vreest dat door dit besluit in het windzoekgebied van Almelo meer windturbines gerealiseerd moeten worden dan nodig voor hun eigen bijdrage. De gemeente doet hierbij een beroep op de provincie als gelijkwaardige samenwerkingspartner binnen de RES en de daar gemaakte afspraken.

Een regionale samenwerking waar Almelo zich nadrukkelijk uit heeft teruggetrokken is het Regionaal Warmtenet Twente waarin Afvalverwerkingsbedrijf Twence een nadrukkelijke rol heeft. In Almelo wordt Twence primair als afvalverwerker gezien en niet als duurzaamheidsbevorderaar. Daarbovenop komt dat de gemeenteraad haar aandelen in Twence wil verkopen, maar dat dit door de andere aandeelhouders wordt tegengehouden. Alles bij elkaar maakt dat Almelo zich heeft teruggetrokken uit de samenwerking voor een regionaal warmtenet. Het programmateam benadrukt wel dat dit in de toekomst mogelijk kan veranderen, als het zakelijk conflict is opgelost en er behoefte is in Almelo aan het hogetemperatuurwarmtenet. De gemeente is niet tegen een regionaal warmtenet, maar op dit moment wél wanneer Twence daar een rol in speelt.

Twentse Ontzorging Financiering Regeling

Om het in Almelo ontwikkelde ontzorgaanbod voor inwoners in energiearmoede op te kunnen schalen zijn de gemeenten gezamenlijk in gesprek met het ministerie van Binnenlandse Zaken en werken ze samen met woningbouwcorporaties, grote bouwbedrijven, banken en onderwijsinstellingen in de regio zoals Universiteit Twente (UT), Hogeschool Saxion en het ROC van Twente. Door de samenwerking met al deze partijen loopt de regio voor op andere regio's in het land. Onder andere als het gaat om het oplossen van de zogenoemde "subsidie-spaghetti": het makkelijker aanvragen van een subsidie of lening van het Nationaal Warmtefonds voor inwoners. In de interviews is aangegeven dat dit voor veel inwoners een lastige opgave is en door dit makkelijker te maken, kunnen meer inwoners hiervan gebruik maken, wat vervolgens weer zorgt voor meer energiebesparing.

¹¹ Raadsinformatiebrief Zienswijze voorgenomen ruimtelijk beleid aanleg zonne-energie, 22 november 2023

Woningbouwcorporaties, netbeheerder, waterschap

Naast andere overheden werkt gemeente Almelo ook nauw samen met de woningbouwcorporaties in de gemeente, Sint Joseph Almelo en Beter Wonen, netbeheerder Cogas en het Waterschap Vechtstromen. Deze partijen zitten met elkaar om de tafel als het gaat om het uitwerken van de Warmtevisie Almelo, het wijkuitvoeringsplan voor Aalderinkshoek en in het geval van Cogas ook als het gaat om netcongestie. Met Cogas is ook een verklaring van samenwerking getekend en zij geven zelf ook aan dat de samenwerking met Almelo anders is dan in andere gemeenten. Met Almelo zit Cogas echt als partners aan tafel, ook met andere partijen, om samen te bespreken hoe ze het gaan doen. In andere gemeenten wordt meer een-op-een gepraat met verschillende partners. Voor Aalderinkshoek werken deze partijen inmiddels al drie jaar met elkaar samen. In de interviews is van beide kanten aangegeven dat de samenwerking goed verloopt, er wordt geluisterd naar elkaar, er is ruimte voor elkaars rollen en belangen en er wordt gezocht naar de meest optimale oplossing. Alle samenwerkingspartners zijn het met elkaar eens dat Almelo de manier van samenwerken zoals deze nu loopt, moet blijven doorzetten. Houd ruimte voor het gezamenlijke proces en ga geen besluiten opleggen. Aan de andere kant geven de samenwerkingspartners ook aan dat het soms wel iets sneller mag. Het is een lastig proces en er worden stappen gezet, maar het zou de gemeente kunnen helpen als concrete doelen gesteld worden wat ze wanneer gerealiseerd willen zien. Dit sluit ook aan bij het ontbreken van concrete planningen met tussentijdse mijlpalen. Als de gemeente voor zichzelf concreet maakt, welk onderdeel van het proces ze wanneer af willen ronden, helpt dit ook om met elkaar stappen te kunnen zetten en fases daadwerkelijk af te ronden.

Energieprestatieafspraken woningbouwcorporaties

In de interviews en raadsessie is aangegeven dat de gemeente voor het verduurzamen van woningen van woningbouwcorporaties werkt met energieprestatieafspraken. De gemeente heeft deze meerjarige afspraken in april 2022 ondertekend met de lokale woningcorporaties Beter Wonen en Sint Joseph en huurdersverenigingen. Als het gaat om een duurzame woningvoorraad is één van de afspraken waar aan gewerkt wordt dat de woningen van Beter Wonen in 2030 gemiddeld energielabel A hebben en de woningen van Sint Joseph in 2026 label B. Hierop aansluitend is de afspraak gemaakt dat de kosten van de verduurzaming en energietransitie niet resulteren in hogere woonlasten voor de huurders bij gelijk verbruik of gelijke energie/gasprijzen. Vanuit de ambtelijke organisatie wordt benoemd dat de woningbouwcorporaties zien dat er spanning zit tussen de gestelde doelen en de benodigde financiering.

Betrekken van inwoners

Aardgasvrij maken van woningen met inwoners

De gemeente informeert en betreft inwoners over verschillende thema's binnen de energietransitie. Met name het aardgasvrij maken van woningen is één van de belangrijkste thema's. In de interviews wordt aangegeven dat terughoudend wordt gecommuniceerd over het aardgasvrij(klaar) maken van woningen. De reden daarvoor is dat voor geen enkele wijk al een definitief warmte alternatief is gekozen. Daarom geeft de gemeente o.a. aan dat een hybride warmtepomp bij cv-ketelvervanging vooralsnog de meest veilige optie is. In het algemeen wordt de roep aan gemeenten om meer duidelijkheid te geven over de warmtetransitie steeds krachtiger. De Transitievisies Warmte geven tot op bepaalde hoogte een richting voor de duurzame warmteoplossing, maar er zijn nog weinig concrete wijkuitvoeringsplannen opgesteld waaruit inwoners ook daadwerkelijk kunnen opmaken welke warmteoplossing voor hun wijk beoogd wordt¹². Vanuit het Rijk wordt een stimulans aan de warmtetransitie gegeven door de (hybride) warmtepomp vanaf 2026 verplicht te maken bij het vervangen van de cv-ketel, maar hier wordt tot nu toe vooral op

¹² Uit het ambtelijk wederhoor blijkt dat in twee wijken een buurtplan voor aardgasvrije wijken is opgesteld. In Aalderinkshoek en Windmolenbroek zijn buurtteams met de wijk en stakeholders hiermee aan de slag gegaan. De gemeente bekijkt hoe de buurtteams eventueel verder willen gaan met het buurtplan en hoe ze zich willen organiseren. Het buurtplan wordt als advies meegenomen en als bijlage toegevoegd aan het wijkuitvoeringsplan van de gemeente.

gereageerd door het eerder vervangen van de oude cv-ketel door een vergelijkbaar exemplaar. Andere wet- en regelgeving die meer instrumenten moet bieden aan gemeenten om de warmtetransitie te versnellen laat nog (lang) op zich wachten. In de tussentijd is het daarom aan gemeenten om inwoners te stimuleren om te verduurzamen en woningen aardgasvrij-klaar te maken. Hiervoor zijn richtinggevende wijkuitvoeringsplannen nodig waarin keuzes zijn gemaakt over de warmteoplossing per wijk zodat inwoners weten waar ze aan toe zijn en aan de slag kunnen met verduurzamen. De Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) versterkt dit doordat gemeenten met de invoering van deze wet een aanwijsbevoegdheid krijgen. Dit biedt gemeenten de kans om gebieden aan te wijzen die voor een bepaalde datum op een duurzaam alternatief voor aardgas overgaan. Dit schept duidelijkheid over het tijdspad van de warmtetransitie. Hier kunnen gemeenten alvast op voorsorteren door te komen tot wijkuitvoeringsplannen en daarna gebruik te maken van de aanwijsbevoegdheid.

Energie besparen met inwoners

In Almelo wordt op energiebesparing ingezet met bouwadviseurs die gesprekken aan de keukentafel voeren met woningeigenaren over energiebesparingsmaatregelen. Ook is er een energieloket met adviseurs die inwoners telefonisch kunnen ondersteunen. Voor huurders worden energiefixers ingezet die kleine maatregelen direct kunnen toepassen. De energiefixers worden ingezet bij huurders in overleg met de woningcorporaties. Inwoners worden benaderd via kleinschalige straatacties waarbij flyers worden bezorgd en daarna huis-aan-huis wordt aangebeld. Dit is een intensieve aanpak, maar leidt wel tot interactie met inwoners en tot het voeren van keukentafelgesprekken over energiebesparing. Een persoonlijke benadering blijkt vaak de meest effectieve, omdat bewoners zich dan ondersteund voelen bij de opgaven, hun zorgen kunnen uiten en hun vragen kunnen stellen. Door deze intensieve begeleiding zijn bewoners eerder geneigd om stappen te gaan zetten, maar aan de andere kant is het voor gemeenten lastig om deze aanpak in alle wijken zo uitgebreid te blijven inzetten. Er wordt daarom aangeraden om verschillende participatiemethoden in te zetten¹³.

Wijkaanpak Aalderinkshoek

De woningcorporaties, netbeheerder en het waterschap geven aan dat in Aalderinkshoek al meerdere bijeenkomsten georganiseerd zijn. De opkomst is goed, maar de diversiteit in deelnemers kan beter. Het is voornamelijk de standaard groep – blanke mannen van boven de 65 jaar oud - die aanwezig is op dit soort bijeenkomsten. Echter geven de samenwerkingspartners ook aan dat het ontbreken van een concreet plan ervoor zorgt dat sommige bewoners simpelweg nog niet geïnteresseerd zijn in dergelijke bijeenkomsten. Daarnaast is veelgehoorde feedback van aanwezigen dat zij het gevoel hebben dat de plannen allemaal al bedacht zijn, en dat er weinig ruimte is voor inbreng. Dit is een van de bekende valkuilen van participatieprocessen en benadrukt het belang van vooraf aandacht besteden aan het proces en welke ruimte er nog is voor inbreng. Uit ervaring blijkt dat het simpelweg organiseren van participatiebijeenkomsten niet langer voldoende is voor bewoners, participatie over het participatieproces is één van de belangrijkste onderdelen waar elke gemeente mee zou moeten starten. Net als achteraf duidelijk maken wat er met de inbreng is gebeurd. Bij afronding van participatieprocessen wordt veelvuldig aangegeven dat bewoners willen weten wat er met hun inbreng gebeurd, op een gedetailleerder niveau dan een terugkoppeling dat de input is meegenomen in het vervolg¹⁴.

Energiecoöperatie Almelo Energie

Energiearmoede

De samenwerking met de energiecoöperatie Almelo Energie is geïnitieerd door de energiecoöperatie zelf toen zij vooral nog actief waren in Aadorp onder de noemer Duurzaam Aadorp (DA). In de interviews is aangegeven dat vanuit

¹³ TNO Kennisprogramma Burgerparticipatie Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving, start mei 2022

¹⁴ Kabinetsvisie burgerbetrokkenheid bij de energietransitie, 17 mei 2023

de gemeente belangstellend is gereageerd op de uitnodiging van de energiecoöperatie om samen te werken. De wens was om lokaal eigenaarschap te borgen in de energietransitie en het helpt de gemeente dat de energiecoöperatie daar een actieve rol in wilde pakken. Zij zijn met DA gestart met een energiearmoede aanpak. Hierin werkten zij samen met Universiteit Twente (UT) om kennis te delen en te vergroten. De aanpak bestaat uit wooncoaches die bij inwoners thuis op bezoek komen om te praten over energiebesparing en opwek van duurzame energie door zonnepanelen. Deze aanpak heeft geleid tot een samenwerkingsovereenkomst met de gemeente om de aanpak uit te rollen naar alle wijken in Almelo.

Waterstofhub

Daarnaast werkt de energiecoöperatie ook mee aan het ontwikkelen van een waterstofhub in de regio. Samen met de UT hebben ze een subsidie aangevraagd en toegekend gekregen van de EU voor een bedrag van € 2,3 miljoen. De gemeente wilde hier in eerste instantie niet te veel tijd aanbesteden, omdat zij de kans op succes klein achtten, maar hebben wel – net als Cogas – een aanbevelingsbrief geschreven. Na de toekenning van de subsidie heeft de gemeente de energiecoöperatie gefeliciteerd met het succes. Voor de energiecoöperatie was het een bewijs dat je veel kan bereiken met de juiste mensen, voldoende expertise en draagt de gunfactor van een energiecoöperatie bij aan het behalen van succes. In een van de interviews is aangegeven dat de gemeente een faciliterende rol speelt in het aanjagen van waterstof innovaties.

Lokaal eigenaarschap zon- en windparken

Naast de aanpak voor energiearmoede en de inzet voor de waterstofhub richt de energiecoöperatie zich ook op lokaal eigenaarschap voor zon- en windparken. Het bovenliggende doel van de energiecoöperatie is namelijk om energie voor kostprijs te leveren voor inwoners van Almelo. Zoals eerder aangegeven, ging de gemeente voortvarend aan de slag met het realiseren van zonnenvelden. Hierdoor is al 100 hectare voor zonnenvelden vergund en een groot deel ook al gerealiseerd. Echter is het lokaal maatschappelijk rendement van die parken vrij mager, door betrokkenheid van een aantal buitenlandse investeerders. De energiecoöperatie had dit graag anders gezien, maar realiseert zich ook dat zij toentertijd nog niet zo ver waren om dat op te pakken als lokale energiecoöperatie. Voor het windpark van Almelo, Tubbergen en Twenterand hoopt de energiecoöperatie dat het anders gaat. Daarvoor bouwt de energiecoöperatie aan een team om de stroom en de financiële opbrengst lokaal te houden.

Warmtetransitie

Ten slotte werkt Almelo Energie aan een aanpak voor de warmtetransitie. Waar de gemeente vooral vanuit techniek kijkt, pleit de energiecoöperatie ervoor om samen met de buurt of wijk kansen te gaan onderzoeken. Hiermee zijn ze gestart in Aadorp, waar ze waterstof, biogas, aquathermie, geothermie en all-electric onderzoeken. Door alle technieken hierin mee te nemen en uit te sluiten wanneer realisatiekansen te klein zijn, ontstaat een beeld van wat er past in Aadorp. Tegelijkertijd is het ook een sociaal vraagstuk: hoe krijg je inwoners mee in de warmtetransitie? Om dat te bereiken, zet de energiecoöperatie in op focusgroepen met inwoners in samenwerking met de UT. Hierbij maken ze gebruik van hun netwerk uit de energiearmoede aanpak. Vanuit het vertrouwen dat de energiecoöperatie van de inwoners heeft gekregen, kunnen ze nu een stap verder om samen een plan te ontwikkelen voor de warmtetransitie. De gemeente focust volgens de energiecoöperatie voor de warmtetransitie te veel op de techniek (beschikbare restwarmte van Urenco biedt een kans om een bronnet te ontwikkelen) waarmee zij hopen de maatschappelijke kosten laag te houden. Zowel techniek als de sociale kant spelen een grote rol in de warmtetransitie. Technisch gezien is niet alles mogelijk, zo wordt waterstof in eerste instantie met name beschikbaar gesteld voor de verduurzaming van zware industrie, wordt er tot nu toe nog weinig duurzame biogas geproduceerd en is het onttrekken van warmte uit water of de grond lang niet op alle plekken mogelijk. Aan de andere kant willen (sommige) inwoners graag meedenken over hun optie om hun woning aardgasvrij te maken en is die samenwerking belangrijk om inwoners ook in beweging te krijgen. Als gemeente blind staren op een oplossing die niet gedragen wordt in de wijk of buurt is daarom ook niet verstandig. Uit de interviews blijkt dat het gewaardeerd wordt als de gemeente een goede balans zoekt tussen

onderzoeken van de technische kansen en daarbij de inwoners te betrekken, om te voorkomen dat ze het gevoel krijgen dat alles al besloten is, zonder dat naar hen is geluisterd.

Algemene samenwerking gemeente en energievooperatie

Lang niet in alle gemeenten bestaat een dergelijke actieve energievooperatie. Uit ervaring blijkt dat er meerdere gemeenten in Nederland zijn die proberen om inwoners samen te brengen en in beweging te krijgen of waar strijd bestaat tussen de lokale energievooperatie en grotere marktpartijen voor de realisatie van zon- en windparken. Gemeente Almelo is zich door de jaren heen steeds bewuster geworden van de waarde van een energievooperatie als Almelo Energie en zij doen er goed aan om deze samenwerking ook prioriteit te geven. De energietransitie vindt voor een substantieel deel achter de voordeur van inwoners plaats en een samenwerking met een lokale partij kan daarbij een drijvende kracht zijn. De energievooperatie geeft zelf aan dat het daarvoor belangrijk is dat de gemeente durft te vertrouwen op de energievooperatie en dat ze voldoende ruimte geven, binnen én buiten beleid om aan de slag te gaan. Een aandachtspunt hierbij is wel de capaciteit die de energievooperatie weet te organiseren, is die voldoende om de gehele gemeente te bedienen? Daar speelt op de lange termijn de continuïteit van het bestuur in mee. De energievooperatie wil nieuwe (jongere) mensen aantrekken, maar wil ook de huidige constructie blijven behouden: dat het een lokale coöperatie blijft waar geen geld aan verdiend kan worden op persoonlijk niveau. Volledige inzet voor de energietransitie op de samenwerking met de energievooperatie is daarom niet opportuun, maar voor lokale betrokkenheid bij energiebesparing en de warmtetransitie en lokaal eigenaarschap bij duurzame opwek van elektriciteit zijn zij zeker een goede samenwerkingspartner.

3.1.3. Uitvoering van acties en maatregelen

Capaciteit en expertise

In het programma Klimaat en Milieu en de jaarlijkse programmabegroting 2023 is de benodigde capaciteit vermeld. In de programmabegroting 2023 is echter ook al geconstateerd dat de huidige bezetting (3 fte exclusief programmamanager en ondersteuning) ontoereikend is. Inmiddels is het team gegroeid tot 12 collega's (minder dan 12 fte) waarmee o.a. energiebesparing, energiearmoede, warmtetransitie, opwek van duurzame energie en opslag wordt aangepakt. Ook binnen andere teams van de gemeente wordt gewerkt aan de energietransitie en thema's die daarmee samenhangen. Door de bestuurders wordt echter wel de zorg uitgesproken dat de energietransitie structurele inzet vraagt en dat met name incidenteel geld beschikbaar is voor de inzet van medewerkers. Op de lange termijn kan dit problemen opleveren doordat de gemeente haar medewerkers niet voldoende kan binden en blijven boeien. Op de korte termijn kan dit uitdagend worden in specifieke gevallen zoals de herijking van de Warmtevisie Almelo 2.0 die momenteel in uitvoering is. Het herijken van een visie vraagt om capaciteit en expertise die vrij gemaakt moet worden terwijl de uitvoering van de huidige visie doorloopt.

Bovendien vereist de energietransitie kennisopbouw en specifieke expertise, bv. over juridische zaken met betrekking tot het ontwikkelen van warmtenetten. Deze kennis is niet in huis en er wordt overwogen om hiervoor met Hengelo en Enschede externe expertise in te huren. Almelo wil de externe inhuur zo veel als mogelijk beperken, om essentiële kennis niet weg te laten vloeien. Korte opdrachten worden via externe inhuur geregeld, maar langer lopende zaken pakt de gemeente bij voorkeur intern op. Daar komt bij dat voor veel landelijke Specifieke Uitkeringen (SPUK) vaak geen uitvoeringskosten gedekt mogen worden, deze regelingen moeten dus ook door de interne medewerkers opgepakt worden, waarvoor niet altijd tijd vrijgemaakt wordt door de organisatie. Wederom brengt dit risico's met zich mee op de lange termijn, doordat medewerkers te veel taken moeten uitvoeren in de beschikbare tijd.

Planning

Doordat geen heldere planning met mijlpalen voor de verschillende acties is opgesteld, is niet goed te zien of de acties en maatregelen worden uitgevoerd conform de planning. Uit de ambtelijke gesprekken blijkt dat de gemeente met name voor het opwekken van duurzame energie via zon en wind op koers ligt. Qua energiebesparing en het bestrijden van energiearmoede wordt een arbeidsintensieve aanpak uitgevoerd en moeten de eerste resultaten duidelijker maken wat deze inspanningen opleveren.

Voor het opstellen van het wijkuitvoeringsplan in Alderinkshoek wordt in meerdere interviews aangegeven dat het plan niet gereed is in Q4 van 2023. In de interviews met de gemeente wordt hiervoor als reden gegeven dat het technische onderzoek nog niet helemaal rond is. Er worden nog gesprekken gevoerd over het optimaliseren van het gebruik van restwarmte in een bronnet. Het is nog onduidelijk wanneer het wijkuitvoeringsplan wél gereed is. In het interview met de samenwerkingspartners wordt aangegeven het nu wel tijd wordt om een volgende stap te gaan zetten en dat het daarbij kan helpen als de gemeente een concrete doelstelling formuleert: dit jaar willen we “dit” bereiken en volgend jaar “dat”. Bovendien wordt het gesprek – in hun ogen - nu nog voornamelijk over de techniek gevoerd en is de governance structuur nog onduidelijk. In de ambtelijke gesprekken wordt echter aangegeven dat de mogelijke rol van de gemeente in het ontwikkelen van een bronnet wordt uitgewerkt. Het lijkt erop alsof de samenwerkingspartners hier nog niet van op de hoogte zijn.

Financiële kaders

De jaarverantwoording geeft op hoofdlijnen de besteding van het programmabudget aan. Voor 2022 is deze met € 209.000 overschreden, maar dit is gedekt uit de programmamiddelen van eerdere jaren. Voor de komende jaren is € 400.000 per jaar begroot voor de uitvoering van het programma. Kijkend naar resultaten uit het verleden zou dit voldoende moeten zijn om de kosten te dekken, maar dat wordt pas duidelijk als de jaarresultaten van 2023 bekend zijn. Voor de raad is tot nu toe niet goed inzichtelijk gemaakt hoe de realisatie van specifieke projecten wordt uitgevoerd binnen de financiële kaders.

3.2. Toetsing aan het normenkader

Groen: aan de norm is volledig of grotendeels voldaan.

Oranje: aan de norm is gedeeltelijk voldaan.

Rood: aan de norm is niet of nauwelijks voldaan.

Norm
1. De gemeentelijke organisatie van de energietransitie is duidelijk. (oranje)
2. Daarbij is de samenwerking met andere overheden en maatschappelijke partners duidelijk geregeld. (groen)
3. Daarbij worden inwoners vroegtijdig en met begrijpelijke communicatie betrokken. (oranje)
4. Daarbij is duidelijk hoe (externe) initiatieven worden gefaciliteerd. (oranje)

De programmaorganisatie voor de energietransitie in Almelo is duidelijk en volgens afspraken ingericht. Uit de interviews blijkt dat deze werkwijze ook in de praktijk werkt en ook in het interview met samenwerkingspartners wordt bevestigd dat er structuur in de organisatie zit. Een aandachtspunt is de looptijd van het programma tot 2026. Deze komt niet overeen met de RES doelen en landelijke klimaatdoelen voor 2030. Het heeft een impact op de stabiliteit van het programma door dit tot 2026 te laten lopen, zowel intern voor de programmamleden, als extern voor de samenwerkingspartners. Aan deze norm is daarom gedeeltelijk voldaan.

De samenwerking met andere overheden en maatschappelijke partners is op verschillende manieren vastgelegd. Afhankelijk van de intensiteit van de samenwerking is gekozen voor een samenwerkingsovereenkomst, een opdrachtgeverconstructie, een convenant of de gezamenlijk opgestelde Regionale Energiestrategie voor de regio Twente. Ook in de praktijk lijken de samenwerkingen goed te verlopen, al ontstaat er in de RES regio enige onrust over de rol van de provincie. Dit heeft tot nu toe nog geen directe impact op Almelo, maar de gemeente blijft wel betrokken vanuit haar samenwerking met de andere partners en het gezamenlijke doel. Voor het opstellen van het wijkuitvoeringsplan in Aalderinkshoek wordt met meerdere partners samengewerkt. Bij een aantal partners groeit de behoefte aan concrete mijlpalen voor de korte termijn, om de vaart erin te houden met het opstellen van het wijkuitvoeringsplan. Over het algemeen zijn de partners positief over de samenwerking, er is veel ruimte voor elkaars inbreng. Aan deze norm is geheel voldaan.

Het betrekken van inwoners wordt vooral gedaan bij het stimuleren van energiebesparing en het verduurzamen van woningen. Almelo heeft voor energiebesparing een intensieve aanpak ingericht op lokale schaal om ook de moeilijke doelgroepen te bereiken. In de wijken Aalderinkshoek en Windmolenbroek zijn buurtteams opgericht om lokaal een buurtplan op te stellen voor het aardgasvrij maken van de wijk. Deze plannen worden als advies meegenomen in het gemeentelijk wijkuitvoeringsplan. Voor de warmtetransitie in woningen moet de gemeente meer keuzes maken over de beoogde warmteoplossing per wijk. Dit schept duidelijkheid voor inwoners en biedt richting in de verduurzamingsstappen die zij kunnen zetten. De nieuwe warmtewetten gaan hierbij helpen, maar Almelo kan hier in de tussentijd al zelf mee aan de slag. Inwoners zijn ook vroegtijdig betrokken bij de ATT windverkenning, eind 2021 zijn zij geïnformeerd over de ontwikkelingen en het te volgen gebiedsproces. Al met al worden inwoners in Almelo vroegtijdig betrokken, maar het is de vraag of de boodschap voldoende duidelijk is en of de meeste doelgroepen bereikt worden. Ook ontbreekt een gezamenlijk participatiebeleid voor de energietransitie om hier richting aan te geven. Daarmee wordt aan deze norm gedeeltelijk voldaan.

De lokale energiecoöperatie Almelo Energie wordt ook op meerdere manieren gefaciliteerd. Hier heeft de gemeente geen beleid voor opgesteld, maar op de verschillende onderdelen zijn wel duidelijke afspraken gemaakt. Voor de aanpak van energiearmoede is een samenwerkingsovereenkomst ondertekend, terwijl de gemeente de energiecoöperatie niet actief gefaciliteerd heeft in de waterstofpilot. Voor lokaal eigenaarschap bij wind- en zonne-energieprojecten is de energiecoöperatie een goede partij om het doel mee te realiseren, en er lopen dan ook gesprekken welke rol de energiecoöperatie hier bij toekomstige projecten kan spelen. Voor de warmtetransitie hoopt de energiecoöperatie op een intensievere samenwerking met de gemeente, ook hierover lopen de gesprekken nog. Echter als nog een extern initiatief actief wordt in de energietransitie is niet duidelijk hoe de gemeente deze gaat faciliteren, hier zijn geen eenduidige afspraken over gemaakt. Aan deze norm is daarom gedeeltelijk voldaan.

Norm
5. Aantoonbaar is dat voor de uitvoering van de acties en de maatregelen voldoende capaciteit en expertise beschikbaar zijn. (oranje)
6. De acties en de maatregelen worden uitgevoerd conform planning. (rood)
7. De acties en de maatregelen worden uitgevoerd binnen de vastgestelde financiële kaders. (groen)

Er is bij het opstellen van het programmaplan een duidelijke inschatting gemaakt over de benodigde capaciteit. Sindsdien is het team flink gegroeid, maar het is onzeker of en hoe lang deze medewerkers ingezet kunnen blijven worden vanwege het gebrek aan structurele middelen om deze inzet te financieren. Dit heeft mogelijk ook een impact op de expertise die in de tussentijd opgebouwd wordt. Als het niet mogelijk is om de medewerkers blijvend aan het team te binden, gaat (een deel van) deze expertise weer verloren in de toekomst. Hier helpt het niet bij dat het programma loopt tot 2026 in plaats van dat het doorloopt tot 2030 zoals op regionaal en landelijk niveau wordt aangehouden. Hiermee is aan deze norm gedeeltelijk voldaan.

Uit de raadsstukken kan niet worden opgemaakt of de acties en maatregelen conform planning worden uitgevoerd, simpelweg omdat er voor het programma K&M geen planning met mijlpalen is gedeeld en hier ook niet over wordt gerapporteerd op mijlpaalniveau. In de interviews wordt aangegeven dat met name voor de wind- en zonne-energieprojecten de gemeente in lijn loopt met de planning. De eerste resultaten van de intensieve energiebesparingsaanpak moeten hier meer inzicht in gaan geven. Desondanks is het zonder een planning met mijlpalen moeilijk inzichtelijk te maken of de projecten daadwerkelijk conform planning verlopen. Zonder gedefinieerde mijlpalen waar tussentijds aan getoetst kan worden of het project nog volgens planning loopt, is de voortgang meer een inschatting dan bepaald aan de hand van objectieve factoren. Voor het opstellen van het wijkuitvoeringsplan in Alderinkshoek wordt de deadline van Q4 2023 niet gehaald, het is onduidelijk wat de nieuwe planning is. Daarmee is aan deze norm niet voldaan.

In het laatste jaar van het voorgaande programma was er een overschrijding te zien van het programmabudget. Dit kon echter gedekt worden uit de programmamiddelen van eerdere jaren. In het nieuwe programma is de begroting ruimer opgesteld, die de groei in kosten zou moeten kunnen dekken. Er is voor de raad niet inzichtelijk hoe de uitvoering nu loopt binnen de financiële kaders. Dit wordt duidelijk met de jaarstukken van 2023. Daarmee wordt aan deze norm voldaan.

4. Realisatie van ambities en doelen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de doelrealisatie van de energietransitie. Het hoofdstuk is opgedeeld in twee paragrafen: de analyse aan de hand van de interviews en raadssessie (§5.1) en de toetsing op de normen (§5.2). De feitelijke beschrijving van de normen is te vinden in [bijlage 4](#).

4.1. Analyse

4.1.1. Monitoring

De gemeente monitort de realisatie van de ambities en doelen voor de energietransitie beperkt. De raad wordt er niet apart over geïnformeerd, rapporteren over de resultaten gebeurt alleen via de jaarverantwoording. In verschillende interviews wordt aangegeven dat monitoring ook echt een uitdaging is. Dit komt onder andere doordat de data waar de gemeente over kan beschikken, vaak enkele jaren achterlopen en de effecten van beleid en projecten lastiger realtime te monitoren zijn. Als voorbeeld wordt in een van de interviews het berekenen van 55% minder CO₂-uitstoot genoemd. Almelo heeft in het verleden een extern bureau gevraagd om dit te berekenen en achteraf bleek dat niet te kloppen en kwam het ook niet overeen met gegevens van het CBS. CBS monitort ook een aantal indicatoren, maar hun gegevens lopen vaak een aantal jaar achter. Hier hebben de VNG en Klimaatmonitor ook mee te maken. Voor de lange termijn ziet de gemeente zeker verbetermogelijkheden in de monitoring. Hier overleggen ze met het Kennispunt Twente over. Dat is een overheidsgerelateerd onderzoeksbureau die veertien gemeenten in Twente ondersteunt om meer data gedereven te werken. Een mogelijkheid voor verbetering wordt door de gemeente gesignaleerd bij het inrichten van de monitoring voor de warmtetransitie. Hier worden nu de uitvoeringsplannen voor geschreven, dus dit biedt een kans om de monitoring vanaf het begin goed in te richten en bij te houden zodat er een actuele dataset beschikbaar is. In de interviews is aangegeven dat er voor de P&C cyclus een vast format is waar de gemeente zich aan dient te houden, terwijl veel meer gebeurt dan waar ruimte voor is om over te rapporteren. Dit zou actuele monitoring niet in de weg mogen zitten. Het bijhouden van actuele data zorgt ervoor dat het college en de raad beter kunnen zien of beleid en projecten het effect bereiken die ze beogen.

Kwalitatief en kwantitatief monitoren

Naast actuele data valt ook op dat de resultaten in de jaarverantwoording grotendeels kwalitatief beschreven zijn. Projecten en activiteiten worden toegelicht, met eventuele knelpunten of risico's die zich voordoen en hier en daar aangevuld door kwantitatieve gegevens. Dit maakt het voor de raad lastig om te beoordelen of de gemeente op koers ligt of achterloopt op de planning. In de interviews wordt aangegeven dat niet alle indicatoren zo betrouwbaar zijn als ze lijken. Energielabels van woningen zijn daar een voorbeeld van. Deze zijn verplicht op het moment dat een woning verkocht wordt, maar meestal is dat ook het moment dat eventuele renoverende en isolerende maatregelen worden uitgevoerd. Daarmee kan het energielabel na enkele maanden achterhaald zijn. In een van de interviews wordt geopperd om bijvoorbeeld indicatieve energielabels te accepteren, waarin bewoners zelf aangeven wat de staat van hun woning is. Aan de andere kant bestaan er ook voorbeelden van indicatoren die juist meer inzicht geven in het effect van een maatregel. Bijvoorbeeld niet alleen rapporteren dat een zonnepark van 40 hectare operationeel is, maar ook hoeveel duurzame energie in TWh hiermee – in theorie – opgewekt wordt en welk aandeel van het RES bod hierdoor ingevuld wordt. Deze gegevens kunnen dan later aangepast worden naar de daadwerkelijke opbrengt in TWh.

4.1.2. Stand van zaken

Jaarverantwoording 2022 en RES Twente monitor

Uit de Jaarverantwoording 2022 kan een aantal voortgangsresultaten van het oude programma gehaald worden die voor het Programma Klimaat en Milieu ook van belang zijn. Dit betreft dan o.a. de voortgang in zonnevelden, het percentage hernieuwbare energie, het gasverbruik van woningen en de energiebesparingsacties. De monitor van RES Twente vult dit aan met meer gedetailleerde gegevens over duurzame opwek van elektriciteit, gas-, warmte- en elektriciteitsverbruik voor zowel de gemeente Almelo als de regio. Een aantal doelen zijn geen onderdeel van de RES Twente en daarover wordt daarom logischerwijs ook niet gerapporteerd in de monitor. Aanvullend met de input uit de interviews ontstaat dan het beeld dat de gemeente voor een aantal doelen goed op weg is. Om scherp te krijgen of de gemeente daadwerkelijk op koers ligt, staan in de tabel hieronder de doelen tegenover de gerapporteerde resultaten. In de laatste kolom is op basis van de monitoringsresultaten en de raadsinformatiebriefjes die over de verschillende doelen zijn verstuurd, aangegeven of het aannemelijk is dat het doel gerealiseerd wordt.

Ambities	Resultaat Jaarverantwoording 2022	Resultaat RES Twente monitor juni 2023	Aannemelijk dat het gerealiseerd wordt?
Duurzame elektriciteitsopwekking van 0,157 TWh voor 2030	Wordt niet gerapporteerd, komt in volgende jaarverantwoording terug via de indicatoren <i>aandeel hernieuwbare energie op totaal energieverbruik inclusief Twente en huidige opwek als aandeel van het bod RES</i> .	Er is 68,8 GWh is gerealiseerd, dat is gelijk aan 0,068 TWh. Er zit 60,9 GWh (0,061 TWh) in de pijplijn en er resteert een opgave van 27,3 GWh (0,0273 TWh).	Aannemelijk als het ATT windpark gerealiseerd wordt
Jaarlijks 2500 aardgasvrije woningen tot 2050	Wordt niet gerapporteerd, komt in volgende jaarverantwoording terug via indicator <i>aandeel woningen zonder aardgasaansluiting</i> .	Wordt logischerwijs niet gerapporteerd, is doel op gemeenteniveau	Versnelling nodig ¹⁵
Strategisch doel			
Jaarlijks meer energiebesparing	Stijging gasverbruik woningen van 36,1 mln. m ³ in 2020 naar 44,8 mln. m ³ in 2021.	Stijging gasverbruik woningen van 42 mln. m ³ in 2020 naar 45,4 mln. m ³ in 2021 ¹⁶ . Stijging elektriciteitsverbruik van 2,8% in 2021 t.o.v. 2020 Stijging warmteverbruik van 11,7% in 2021 t.o.v. 2020	Stijging moet omgezet worden in daling, anders niet aannemelijk
In 2026 meer duurzame energieopwekking, deels lokale opslag	Zonnepark Aadijk 1 is operationeel, en voorbereiding Aadijk 2 is gestart. Opslag	Er is 68,8 GWh is gerealiseerd, dat is gelijk aan 0,068 TWh. Er zit 60,9 GWh (0,061 TWh) in de pijplijn en	"Meer" wordt gerealiseerd, opslag onduidelijk

¹⁵ Er is niet aangegeven dat het doel van jaarlijks 2500 woningen aardgasvrij maken pas ingaat vanaf een specifiek jaartal. Op dit moment wordt het jaarlijks niet gerealiseerd en is daarom een versnelling nodig of aanpassing van het doel. Dit kan eventueel meegenomen worden in de aangepaste Warmtevisie Almelo.

¹⁶ Het is onduidelijk waar het verschil in gasverbruik woningen vandaan komt. In de Jaarverantwoording 2022 is aangegeven dat de gegevens uit de Klimaatmonitor komen, dit is ook de bron voor de RES Twente monitor.

	wordt niet gerapporteerd. In de volgende jaarverantwoording wordt gerapporteerd op de indicator <i>aantal zonnepaneelinstallaties op woningen</i> .	er resteert een opgave van 27,3 GWh (0,0273 TWh). Opslag wordt niet gerapporteerd.	
Meer woningen aardgasvrij of aardgasvrij-ready	Wordt niet gerapporteerd, komt in de volgende jaarverantwoording terug in indicator <i>aardgasverbruik in woning</i> .	Wordt logischerwijs niet gerapporteerd, is doel op gemeenteniveau	Versnelling nodig
Aardgasvrij-ready van woningen door particulieren en woningbouwcorporaties (Warmtevisie Almelo)	Wordt niet gerapporteerd	Wordt logischerwijs niet gerapporteerd, is doel op gemeenteniveau	Versnelling nodig
Aardgasvrije woningen in Aalderinkshoek, Windmolenbroek en bedrijventerrein Bornsestraat (Warmtevisie Almelo)	Onbekend wanneer wijkuitvoeringsplan Aalderinkshoek gereed is, Q4 2023 is niet haalbaar. Start participatie in Windmolenbroek, WUP niet gereed. Onderzoek restwarmte bedrijventerrein Bornsestraat, WUP niet gereed.	Wordt logischerwijs niet gerapporteerd, is doel op gemeenteniveau	Versnelling nodig
Operationeel doel			
Almelo ondersteunt verduurzaming door inwoners en ondernemers	7500 huishoudens hebben RREW vouchers besteed aan kleine energiebesparende maatregelen. Energiefixers zijn op 169 adressen geweest en hebben 73 klussen uitgevoerd.	Wordt logischerwijs niet gerapporteerd, is doel op gemeenteniveau	Ondersteuning wordt gerealiseerd, maar in welke mate energiebesparing wordt bereikt, is de vraag
In 2026 ondersteunt Almelo 2.000 woningeigenaren met isoleren	De aanpak met wooncoaches is pas in 2023 gestart en dit wordt in de volgende Jaarverantwoording gerapporteerd.	Wordt logischerwijs niet gerapporteerd, is doel op gemeenteniveau	Groter bereik nodig, nu 10 tot 14% huishoudens die worden bereikt
In 2026 vergunningverlening afgerond voor zon- en windenergie	Vergunningverlening voor zonne-parken is afgerond. Vergunningverlening voor windenergie is niet gerapporteerd.	Wordt logischerwijs niet gerapporteerd, is doel op gemeenteniveau	Versnelling nodig voor vergunning ATT windpark

Minimaal 50% lokaal eigenaarschap bij nieuwe duurzame energieopwekking	Wordt niet gerapporteerd	Wordt niet gerapporteerd	Bij zon niet gehaald ¹⁷ , bij wind wordt ingezet op 100%
In 2026 drie WUP's vastgesteld en uitvoering gestart	Eerste wijkuitvoeringsplan (Aalderinkshoek) is op z'n vroegst in 2024 gereed.	Wordt logischerwijs niet gerapporteerd, is doel op gemeenteniveau	(Te) ambitieus om over twee jaar drie wijkuitvoeringsplannen klaar te hebben en in uitvoering. Aalderinkshoek loopt drie jaar

Duurzame opwek van elektriciteit

Opvallend in de resultaten voor het duurzaam opwekken van elektriciteit is dat wordt aangegeven dat in juni 2022 79 GWh geproduceerd wordt en in de RES Twente monitor van juni 2023 wordt aangegeven dat 68 GWh wordt geproduceerd. In een jaar tijd is dus minder duurzame elektriciteit geproduceerd. Het verschil zit in de productie via zonnepanelen op daken en volgens het programmateam komt dit door de beschikbare data. In eerste instantie worden cijfers gerapporteerd aan de hand van toegekende subsidies voor zon op dak door RVO, later worden deze resultaten bijgewerkt met de cijfers van de daadwerkelijk aangemelde zoninstallaties. Er zit dus verschil tussen het aanvragen van de subsidie en het daadwerkelijk realiseren van het zonneproject.

Netcongestie speelt een belemmerende factor in het realiseren van de pijplijn¹⁸. Voor het derde zonnepark is momenteel geen ruimte op het elektriciteitsnet, al is de verwachting dat dit voor 2026/2027 opgelost is. Voor de restopgave is (nog) geen ruimte op het net beschikbaar en de gemeente geeft aan dat netbeheerders niet genoeg rekening hebben gehouden met het opgestelde beleid en bestuurlijk moeilijk te bereiken zijn over dit onderwerp. In de tussentijd heeft de gemeente een projectleider aangesteld om de gevolgen van netcongestie in beeld te brengen en wat de gemeente zelf kan doen om netverzwaring te versnellen of welke kansen andere oplossingen zoals waterstof en opslag bieden. Gemeente Almelo is hier niet de enige in, steeds meer gemeenten maken capaciteit vrij voor het oplossen van netcongestie. Ook netbeheerders zijn hard aan de slag met allerlei oplossingen en het is zaak voor deze partijen om elkaar hierbij niet uit het oog te verliezen. Gemeenten hebben netbeheerders nodig voor tijdige netverzwaring en netbeheerders hebben in veel gevallen grond en vergunningen nodig om dat uit te kunnen voeren.

Lokaal eigenaarschap

Uit de interviews blijkt dat bij de tot nu toe gerealiseerde zonnenvelden weinig lokaal maatschappelijk rendement wordt gerealiseerd. Deze parken zijn voor een groot deel gerealiseerd met buitenlandse investeringen in plaats van lokale investeerders. De energiecoöperatie Almelo Energie heeft de hoop uitgesproken dat dit met een mogelijk ATT windpark anders aangepakt wordt. Dit is ook nodig om de doelstelling te halen van lokaal eigenaarschap.

Opslag

Almelo werkt momenteel al met een koudeopslag in de Leemslagenplas voor koelvermogen van het ziekenhuis. In de interviews wordt aangegeven dat als de gemeente de regierol kiest in het ontwikkelen van het bronnet het belang van opslag nog actueler wordt. Ook vanwege de kans die opslag biedt in het oplossen van netcongestie. Opslag kan een uitkomst bieden in het leveren van elektriciteit op het moment dat het gevraagd wordt. Met de groei van het belang van opslag groeit ook het belang om dit te benoemen in de monitoringsrapportages.

¹⁷ In ambtelijk wederhoor is aangegeven dat het zonnepark al gerealiseerd is voordat er afspraken waren over lokaal eigendom.

¹⁸ Raadsinformatiebrief Maximale transportcapaciteit voor extra afname grootverbruik-aansluitingen op elektriciteitsnet bereikt, 27 juni 2023

Warmtetransitie

De eerste effecten van het uitblijven van wijkuitvoeringsplannen voor de warmtetransitie worden langzaam zichtbaar. Richting inwoners wordt terughoudend gecommuniceerd over het aardgasvrij-klaar maken van een woning of het vervangen van de cv-ketel, omdat het warmte alternatief nog voor geen enkele wijk zeker is. De gemeente redeneert dat inwoners met een hybride warmtepomp altijd goed zitten, maar daarmee gaan zij voorbij aan de lange termijn impact van deze keuze. Het gaat namelijk niet om een investering voor de korte termijn, want de gemiddelde warmtepomp gaat ongeveer 15 tot 20 jaar mee, en betekent (voor sommige huishoudens) dus ook een flinke investering. Bovendien heeft het ook als gevolg dat deze inwoners daardoor zeer waarschijnlijk niet mee zullen doen als er een collectieve oplossing komt in hun wijk. De gemeente signaleert nu al dat inwoners voor een individuele oplossing kiezen en dat dit mogelijk niet in de pas loopt met de oplossing die de gemeente uiteindelijk kiest voor de wijk. Meer vaart achter het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen is daarom noodzakelijk.

Uitgangspunt betaalbaarheid: er wordt gestuurd op de laagst mogelijke kosten voor inwoners, ondernemers en instellingen om de energietransitie inclusief te maken.

Het bestrijden van energiearmoede is een van de belangrijkste aandachtspunten in Almelo en hier wordt hard aan gewerkt door het programmateam en de energievoerders met een gedegen aanpak. In de interviews zijn de eerste resultaten benoemd. Zo zijn 268 keukentafelgesprekken gevoerd door bouwadviseurs. Gemiddeld komen zij bij 10 tot 14% van de huishoudens achter de voordeur. Deels weet de ambtelijke organisatie welke maatregelen de inwoners hebben getroffen, deels ook niet. Er zijn inwoners die na een 1^e gesprek de verduurzaming met eigen middelen en eigen netwerk uitvoeren. Ook zijn er 118 aanvragen gedaan bij het revolverend fonds van de SVn. Er is een duidelijke link te zien tussen de wijken waar straatacties en keukentafelgesprekken zijn uitgevoerd en de inwoners die een aanvraag indienen. Diverse groepen inwoners weten de regeling te vinden, waaronder inwoners met een migratieachtergrond. Van de 118 aanvragen zijn er tot nu toe 21 toegekend. Uit deze resultaten zijn direct aandachtspunten gehaald, bijvoorbeeld hoe voorkomen kan worden dat inwoners afhaken bij het aanvragen van de lening of aanvragen worden afgewezen. Hiervoor is een pilot gestart waarin 10 dossiers door een financieel adviseur ondersteund worden om inzicht te krijgen in waar inwoners tegenaan lopen bij het indienen van de aanvraag. Uit alle interviews blijkt de waarde die gemeente Almelo hecht aan het betaalbaar maken van de energietransitie voor haar inwoners. Deze waarde zetten zij ook daadwerkelijk om in acties en projecten. De aanpak voor energiearmoede is uitgewerkt en al voortvarend opgepakt in de uitvoering. Ook wordt er intensief samengewerkt met Hengelo en Enschede aan de TOF-regeling en pakken zij samen een actieve lobbyrol hiervoor op bij het Rijk. In de interviews is ook aangegeven dat Almelo – anders dan in andere gemeenten - verder gaat dan het verduurzamen van de woning, en ook kijkt naar woningverbetering. Als er bijvoorbeeld glas wordt vervangen, wordt ook gekeken naar de kwaliteit van de kozijnen. HR++ glas plaatsen in kozijnen die bijna uit elkaar vallen, draagt in hun ogen onvoldoende bij aan het bestrijden van energiearmoede. Dit wordt ook door de raad bevestigd in het verhogen van het revolverend fonds met €5 miljoen en het uitbreiden van de doelgroep die voor de lening in aanmerking komt. In de raadsessie wordt over betaalbaarheid aangegeven dat het Rijk hier ook een verantwoordelijkheid in heeft. Op lokaal niveau kan niet alles opgelost worden.

De combinatie van verduurzamingsmaatregelen met woningverbetering biedt een goede kans om de warmtetransitie zo aantrekkelijk mogelijk te maken voor bewoners. Over het algemeen is verduurzaming voor weinig mensen onvoldoende motivatie om hun woningen te verbeteren, maar wanneer er een duidelijk financieel voordeel is en het comfort in de woning verhoogd wordt, zijn mensen eerder geneigd om aanpassingen door te voeren (Onderzoek SCP, Kwestie meedoen aan woningverduurzaming). Mensen in beweging krijgen is één van de randvoorwaarden om beweging te creëren in woningverduurzaming. Hierbij helpt het om achter de voordeur te komen en persoonlijk contact te leggen. Als het lukt om met deze bewoners een ambassadeursnetwerk op te stellen, kan dat voor een olievlekwerking zorgen richting andere bewoners.

4.2. Toetsing aan het normenkader

Groen: aan de norm is volledig of grotendeels voldaan.

Oranje: aan de norm is gedeeltelijk voldaan.

Rood: aan de norm is niet of nauwelijks voldaan.

Norm
1. De realisatie van de doelen en de ambities wordt periodiek gemonitord. (oranje)
2. Inzichtelijk is dat de doelen en de ambities zijn bereikt of op koers liggen om bereikt te worden. (rood)

In de jaarverantwoording wordt per doel gerapporteerd op de resultaten voor de energietransitie. Er wordt geen aparte monitor uitgebracht over de doelen en ambities in de energietransitie. In de jaarverantwoording wordt op een aantal indicatoren gerapporteerd, aangevuld met kwalitatieve informatie. Gedurende het jaar worden raadsinformatiebrieven verstuurd, om de raad over specifieke projecten te informeren. De monitoring voor de warmtetransitie moet nog worden ingericht en ook de eerste resultaten van de energiebesparingsaanpak druppelen pas sinds het najaar van 2023 binnen. Vanuit de RES regio wordt er ook gemonitord, deze resultaten zijn openbaar toegankelijk via een website en worden niet apart aangeboden aan de raad. De ambtelijke organisatie ziet zelf mogelijkheden om de monitoring op de lange termijn te verbeteren. Aan de norm voor het periodiek monitoren van de uitvoering wordt gedeeltelijk voldaan.

Uit de gerapporteerde resultaten ontstaat een wisselend beeld over de doelrealisatie. Als het gaat om het duurzaam opwekken van elektriciteit via zonne-energie dan ligt Almelo goed op koers om de doelen te halen. De vergunningen voor de 100 hectare zonnenvelden zijn verleend en 80 hectare is ook al gerealiseerd. Het laatste zonnenveld kan pas gerealiseerd worden nadat de netcongestie is opgelost. Kijkend naar wind op land zijn de resultaten minder ver gevorderd. Uit de RES Twente monitor blijkt dat 2,9 GWh in de pijplijn zit, in de Jaarverantwoording 2022 wordt alleen aangegeven dat er potentie is voor windturbines in het zoekgebied van Almelo, Tubbergen en Twenterand. In totaal is voor de duurzame opwek van elektriciteit 68,8 GWh gerealiseerd, zit er 60,8 GWh in de pijplijn en resteert een opgave van 27,3 GWh. Over het doel voor lokaal eigenaarschap wordt niet gerapporteerd waardoor niet inzichtelijk is of dit op koers ligt. Voor energiebesparing wordt in de jaarverantwoording gerapporteerd over het gasverbruik en in de RES Twente monitor ook over elektriciteitsverbruik. Beide zijn gestegen in 2021 t.o.v. 2020, deels laat zich dit verklaren door het coronavirus waardoor veel meer mensen thuis waren. Het afgelopen jaar is de energiebesparingsaanpak uitgebreid naar heel Almelo en de eerste resultaten worden momenteel in beeld gebracht. Deze resultaten gaan tot nu toe vooral over het bereiken van huishoudens en nog niet over het nemen van energiebesparende maatregelen. Het bereiken van de doelgroep waar energiearmoede een grote rol speelt en waar met isolerende maatregelen veel bereikt kan worden, is een belangrijke stap richting het daadwerkelijk realiseren van energiebesparing. Als dit stevig staat en een goed netwerk ontstaat van bereikte huishoudens kan de gemeente dit later ook inzetten om de stap te zetten naar het aardgasvrij maken van de woning. Ten slotte moet de monitoring voor het aardgasvrij maken van woningen nog ingericht worden. Tot nu toe is duidelijk dat het wijkuitvoeringsplan voor Aalderinkshoek nog niet gereed is conform planning en voor de andere twee wijken zijn de plannen nog minder ver uitgewerkt. Aan de norm over of het inzichtelijk is dat de doelen en ambities zijn bereikt of op koers liggen om bereikt te worden, is daarmee niet voldaan.

5. Kaderstellende en controlerende rol van de raad

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de kaderstellende en controlerende rol van de raad. Het hoofdstuk is opgedeeld in twee paragrafen: de analyse aan de hand van de interviews en raads sessie (§6.1) en de toetsing op de normen (§6.2). De feitelijke beschrijving van de normen is te vinden in [bijlage 5](#).

5.1. Analyse

Afspraken informatievoorziening

In het bestuurlijke interview is aangegeven dat de raad tijdens het opstellen van de Duurzame Energieladder is betrokken via beeldvormende en oordeelsvormende beraden. Hierin is uiteindelijk het doel voor duurzame opwek van elektriciteit vastgesteld en deze is ook overgenomen in de RES Twente. Naast het doel heeft de raad zich hierbij ook uitgesproken over de verhouding tussen wind- en zonne-energie om dit doel te bereiken. Daarna is door de ambtelijke organisatie voortvarend ingezet op de realisatie van deze doelen, over verdere betrokkenheid van de raad zijn geen afspraken gemaakt.

Ook blijkt dat de raad met name geïnformeerd wordt door raadsinformatiebrieven en dat er af en toe sessies georganiseerd worden over specifieke onderwerpen, zoals een windexcursie in relatie tot gezondheid. Ook benoemen de ambtenaren dat de raad zelf een sessie heeft georganiseerd met een eigen programma en sprekers, zonder input van de ambtelijke organisaties. In de interviews wordt erkend dat dergelijke sessies een goed middel zijn om de raad te betrekken, lopende projecten toe te lichten en dat dit eigenlijk vaker gedaan zou kunnen worden. Aan de andere kant gaat de gemeenteraad over de hoofdlijnen, het is zaak om hier een goede balans in te vinden. Zo is afgesproken om na het opstellen van het wijkuitvoeringsplan Aalderinkshoek terug te komen bij de raad en niet pas bij het eindresultaat (wanneer het plan is uitgevoerd).

In de raads sessie is bevestigd dat geen expliciete afspraken zijn gemaakt tussen het college en de raad over een periodieke informatievoorziening en over de betrokkenheid van de raad bij de uitvoering. Het college heeft een actieve informatieplicht bij nieuwe ontwikkelingen en kan daaraan invulling geven middels een raadsinformatiebrief of een beeldvormend beraad. Voor een aantal raadsleden zijn er daarom ook geen expliciete afspraken nodig, zij vertrouwen erop dat het college bij nieuwe ontwikkelingen de raad informeert. In het bestuurlijke interview is aangegeven dat het college ook inzet op een volledige informatievoorziening, maar dat zij zich ook realiseren dat je als dagelijks bestuur een informatievoorsprong hebt. Als voorbeeld wordt de actieve betrokkenheid benoemd bij de reactie van het college op de ontwikkelingen op provinciaal niveau voor het clusteren van windturbines¹⁹ en het beperken van zonneparken op landbouwgrond. Hierin is de raad meegenomen in de positie van Almelo in dergelijke situaties. Vanuit het college wordt dit zo feitelijk mogelijk weergegeven, terwijl de raad hier (logischerwijs) meer vanuit een politiek oogpunt naar kijkt. Raadsleden kijken dan niet zo zeer naar wat er gebeurt, maar meer naar hoe wenselijk de situatie is.

Ook geven sommige raadsleden aan dat als de afspraak wordt gemaakt om bijvoorbeeld vier keer per jaar informatie aan te leveren, dit zal leiden tot een overvloed aan informatie. Aan de andere kant vinden sommige raadsleden de informatievoorziening momenteel erg versnipperd. Een deel wordt via de jaarverantwoording gerapporteerd, een deel is via RES Twente monitor beschikbaar en daarnaast worden raadsinformatiebrieven verstuurd en sessies

¹⁹ Raadsinformatiebrief Besluit provincie Overijssel uitvoering motie 'Grip op wind', 21 juli 2023

georganiseerd. Er is geen overzicht of bijvoorbeeld factsheet waarmee in één oogopslag te zien is wat de stand van zaken is voor de energietransitie. Bovendien wordt aangegeven dat op specifieke punten beloften worden gedaan over een terugkoppeling daarop. Hier worden meestal geen deadlines aan gekoppeld en deze beloften zijn daarom moeilijk in de gaten te houden.

Inzicht in doelrealisatie

Uit de raadsessie blijkt dat meerdere raadsleden de informatievoorziening als passief ervaren. Er is informatie over de voortgang beschikbaar, maar die wordt niet altijd (in de gewenste vorm) aangeboden aan de raad. Een voorbeeld is bijvoorbeeld het monitoringsdashboard die de RES Twente beschikbaar stelt. Deze link is gedeeld bij de stukken van de RES 1.0, maar wordt niet periodiek aangeboden aan de raad wanneer nieuwe data beschikbaar zijn. De informatie is er dus wel, maar wordt niet expliciet aan de aangeboden. Dit speelt bij meerdere dossiers en er wordt aangegeven dat met het raadsinformatiesysteem iBabs hier verbetering in is gekomen, maar het zoeken in dit systeem is nog steeds niet makkelijk. Ook over de gewenste vorm van de informatievoorziening is in de raadsessie gesproken. Als voorbeeld wordt genoemd dat een uitgebreid rapport wordt aangeboden aan de raad, waarbij niet duidelijk wordt aangegeven om welk doel het gaat. De raad moet dan het hele rapport lezen en zelf bedenken welk doel hierbij past en of het daarmee gehaald wordt. Dit maakt het voor de raad lastig om haar controlerende taak goed uit te voeren. Raadsleden geven aan dat er veel informatie is, maar dat niet direct duidelijk is op welk doel de informatie betrekking heeft. Hier worden ook een aantal mogelijke oplossingen voor genoemd, zoals het voorbeeld van de gemeente Hengelo. Daar zorgt de griffie voor een verkorte versie van de stukken of geeft de griffie per raadsvergadering een duidelijk overzicht van de beschikbare informatie. Een andere oplossing zou kunnen zijn om bij een sessie van het college ook de voorgaande stukken te voegen of aan te geven waar deze te vinden zijn, met de huidige status van het onderwerp en de ontwikkelingen op andere lagen zoals de provincie en landelijk. Dan krijg je in één A4 inzicht in de belangrijkste informatie.

Informatie voor inwoners

In de raadsessie kwam ook aan bod dat niet alleen de informatievoorziening aan de raad versnipperd is, maar dat de informatie voor inwoners ook nog beter toegankelijk kan worden gemaakt. Ook hier is veel informatie beschikbaar, maar niet voor alle inwoners goed toegankelijk of duidelijk wat het op individueel niveau voor iemand betekent. De gemeente kan beter duidelijk maken waar een bewoner aanspraak op kan maken. In aanvulling hierop werd benoemd dat in Almelo onder sommige inwoners een negatief imago bestaat van de energietransitie. Deels komt dit doordat het een complex onderwerp is, dat er verandering wordt gevraagd van inwoners en dat het geld kost. Dit imago kan verbeterd worden door meer te benadrukken welke kansen de energietransitie biedt, in besparing van energie, en daarmee geld, en in comfortverbetering.

5.2. Toetsing aan het normenkader

Groen: aan de norm is volledig of grotendeels voldaan.

Oranje: aan de norm is gedeeltelijk voldaan.

Rood: aan de norm is niet of nauwelijks voldaan.

Norm	
1.	Duidelijk is afgesproken op welke momenten en op welke wijze de raad wordt geïnformeerd over en wordt betrokken bij de uitvoering van de energietransitie. (rood)
2.	De informatievoorziening aan en de betrokkenheid van de raad zijn conform de gemaakte afspraken. (rood)

3. De informatievoorziening aan de raad is zodanig dat de raad tijdig kan zien of de ambities en de doelen behaald gaan worden en bieden inzicht in eventuele bijsturingsmogelijkheden. (rood)

De raad heeft aangegeven dat expliciete afspraken ontbreken over de informatievoorziening en betrokkenheid van de raad in de energietransitie. In de praktijk wordt de raad geïnformeerd over de voortgang door de jaarverantwoordingsstukken, raadsinformatiebrieven en raadssessies. In deze sessies worden toezeggingen of beloften gedaan om de raad op specifieke punten op de hoogte te houden. Doordat concrete deadlines hiervoor ontbreken, is het moeilijk om te achterhalen of deze beloften worden nagekomen. In de raad bestaan wisselende beelden over de wenselijkheid van expliciete afspraken over de informatievoorziening en in welke vorm dit zou kunnen. Zowel aan de eerste als aan de tweede norm is daarmee niet voldaan.

Op basis van de huidige informatievoorziening is het voor de raad niet goed inzichtelijk of de doelen worden behaald, en waar of hoe bijsturing nodig is. Er is veel informatie beschikbaar over de voortgang van de energietransitie. Bovendien wordt er voor het relatief nieuwe programma Klimaat en Milieu in de volgende jaarverantwoording op een aantal indicatoren gemonitord waardoor de doelrealisatie beter inzichtelijk wordt. Ook voor de warmtetransitie wordt nog gewerkt aan de inrichting van de monitoring om de doelrealisatie inzichtelijk te maken. Echter kan de raad op basis van de huidige informatievoorziening onvoldoende sturen en zijn controlerende rol vervullen. Aan de derde norm is daarmee niet voldaan.

Bijlage 1 | Overzicht van geïnterviewde personen

Ambtelijke organisatie

Adviseur milieu en duurzaamheid
Beleidsadviseur Klimaat en Milieu
Programmamanager Klimaat en Milieu
Senior adviseur Klimaat en Milieu
Strategisch adviseur duurzaamheid

College van burgemeester en wethouders

Wethouder duurzaamheid (huidige en voormalige bestuursperiode)

Samenwerkingspartners

Beter Wonen
Cogas
Energiecoöperatie Almelo Energie
Sint Joseph
Waterschap Vechtstromen

Bijlage 2 | Beschrijving Het Almelose beleid

B2.1. Ambities en doelen

Lokale ambities en doelen

De coalitie besloot in 2022 een programma Klimaat en Milieu op te stellen vanwege de enorme omvang van de energietransitie opgave. Dit programma loopt van 2023-2026, met de intentie om daarna de uitvoering van de energietransitie te beleggen in de lijnorganisatie. De visie van het programma is dat Almelo in 2030 55% minder CO₂ uitstoot en in 2050 een robuuste energie neutrale stad is. Hier werkt de gemeente aan in samenwerking met bedrijven, (kennis)instellingen, woningcorporaties, inwoners, stichtingen en andere overheden. Daarnaast worden de volgende ambities benoemd: 1) tot 2030 wordt 0,157 TWh duurzame energie opgewekt en na 2030 minstens gelijke hoeveelheid en 2) tot 2050 moeten jaarlijks ongeveer 1200 woningen van het aardgas af²⁰.

In het programma Klimaat en Milieu wordt onderscheid gemaakt tussen strategische doelen (ambities) en operationele doelen. De strategische doelen zijn als volgt:

1. In Almelo wordt jaarlijks meer fossiele energie bespaard.
2. In 2026 wordt meer duurzame energie opgewekt. Duurzame energie wordt deels lokaal opgeslagen.
3. In Almelo zijn meer woningen aardgasvrij of gereed om van het aardgas af te gaan.
4. In Almelo worden minder grondstoffen gebruikt en meer materialen hergebruikt om te komen tot een circulaire economie (circulariteit valt buiten scope van dit onderzoek).

Hieruit zijn de volgende operationele doelen voortgekomen²¹:

- Inwoners en ondernemers gaan aan de slag met verduurzamen en wij ondersteunen hen;
- In 2026 zijn tenminste 2.000 woningeigenaren ondersteund met isoleren;
- In 2026 zijn (om in 2030 te voldoen aan de vastgestelde RES-opgave) relevante vergunningen afgegeven en bestemmingsplanprocedures t.b.v. duurzame energieopwekking voor zon- en windenergie afgerond;
- Minimaal 50% lokaal eigenaarschap bij nieuwe duurzame energieopwekking;
- In 2026 zijn er drie wijkuitvoeringsplannen (WUP) vastgesteld en is de uitvoering gestart.

In de Warmtevisie Almelo zijn de drie gebieden waarvoor WUP's worden opgesteld verder toegelicht. Bovendien is in het raadsbesluit aangegeven dat het uitgangspunt is dat in deze gebieden uiterlijk in 2030 geen aardgas meer gebruikt wordt voor verwarming van ruimte, water en koken.

Naast het programma K&M heeft de gemeente in de Warmtevisie Almelo de eerste stappen aangegeven tot 2030 om uiteindelijk naar een aardgasvrije gebouwde omgeving in 2050 te komen²². Het gaat dan om:

1. het aardgasvrij-ready maken van woningen door particulieren en woningbouwcorporaties;
2. het aardgasvrij maken van woningen in Alderinkshoek, Windmolenbroek en het bedrijventerrein Bornsestraat.

In de interviews is aangegeven dat inmiddels ook gewerkt wordt aan een Warmtevisie Almelo 2.0. Hierin wordt onder andere gekeken naar de rol die Almelo kan nemen in realiseren van de warmtetransitie, bijvoorbeeld door een expliciete regierol in de ontwikkeling van een bronnet.

²⁰ Programma Klimaat en Milieu 2023-2026, vastgesteld 13 juli 2023

²¹ Programma Klimaat en Milieu 2023-2026, vastgesteld 13 juli 2023

²² Warmtevisie Almelo, vastgesteld 1 september 2020

Lokale uitgangspunten

Naast de strategische doelen is in het Programma K&M ook een aantal algemene principes (uitgangspunten) gedefinieerd:

- De schaal van de ontwikkelingen moet passen bij de schaal van de omgeving waar deze wordt toegepast.
- De oplossingen moeten daadwerkelijk het effect hebben dat we van fossiele energie omschakelen naar duurzame energie - en niet fossiele oplossingen efficiënter maken.
- Er wordt gestuurd op de laagst mogelijke kosten voor inwoners, ondernemers en instellingen om de energietransitie inclusief te maken.
- Flexibiliteit is nodig binnen beleid en binnen de beschikbare ruimte – ontwikkelingen vinden doorlopend plaats en het is geen optie om te wachten tot de ultieme techniek ontwikkeld en toepasbaar is.
- Betrokkenheid en diversiteit in betrokkenheid is belangrijk om voldoende verschillende perspectieven mee te laten wegen in processen.

Ook in de Warmtevisie Almelo zijn uitgangspunten benoemd, dat zijn de volgende:

- Energievoorziening die betaalbaar en toegankelijk is voor alle inwoners;
- Aandacht voor de herkomst van een warmtebron en hoe deze efficiënt ingezet kan worden;
- Aansluiten bij 'koppelkansen' en initiatieven in de wijk;
- Er is ruimte voor inbreng van inwoners en nieuwe ontwikkelingen - flexibel en samen aan de slag.

Regionale ambities en doelen

Gemeente Almelo werkt samen met 13 andere gemeenten, het waterschap en de provincie samen in de RES Twente. Gezamenlijk zet deze RES regio in op het opwekken van 1,5 TWh duurzame elektriciteit en het realiseren van de koers uit de Regionale Structuur Warmte (RSW)²³. Almelo draagt 0,157 TWh bij aan het opwekken van duurzame elektriciteit, dit is door de gemeenteraad vastgesteld in de Duurzame energieladder in april 2020²⁴. De RSW houdt in dat beschikbare duurzame bronnen die over gemeentegrenzen heengaan optimaal ingezet worden in de regio. Ook wordt het ontwikkelen van een Regionaal Warmtenet Twente verkend en de voorwaarden die nodig zijn voor het benutten van groengas. Almelo heeft geen afgebakende bijdrage in het realiseren van de RSW, maar ziet het als een kans om hogetemperatuurrestwarmte beschikbaar te stellen aan haar inwoners.

B2.2 Vertaling naar acties en maatregelen

Uitwerking doelen in acties en maatregelen

De operationele doelen zijn uitgewerkt in inspanningen om de doelen te realiseren. Deze variëren van compacte acties tot een project of meer het stimuleren en faciliteren van bepaalde gedragsveranderingen. Voor energiebesparing is een Plan van Aanpak Inclusieve Energietransitie opgesteld, die weer wordt uitgewerkt in een concrete uitvoeringsagenda. Daarnaast is een convenant gesloten om Almelose ondernemers te stimuleren om energiebesparende maatregelen in beeld te brengen en te nemen. Voor duurzame opwek wordt binnen de RES Twente samengewerkt. Voorafgaand hieraan is de Duurzame Energieladder vastgesteld waarin de randvoorwaarden voor de opwek van wind en zon zijn bepaald. Met de gemeenten Twenterand en Tubbergen worden de opties voor windturbines verkend omdat de zoekgebieden elkaar raken (ATT windverkenning)²⁵. Voor opwek van zonne-energie wordt in de pilot Duurzaamheidsroute A35 de kansen voor zonnepanelen langs de A35 samen met Borne, Enschede, Hengelo,

²³ Regionale Energiestrategie Twente 1.0, vastgesteld 22 juni 2022

²⁴ Duurzame Energieladder Almelo, vastgesteld 7 april 2020

²⁵ Raadsinformatiebrief Verkenning windenergie Almelo Twenterand Tubbergen, 9 november 2021

Hellendoorn, Wierden, provincie Overijssel, waterschap Vechtstromen en Rijkswaterstaat onderzocht²⁶. Voor het aardgasvrij maken van woningen wordt gewerkt met wijkuitvoeringsplannen. Eén van de drie startwijken – Aalderinkshoek – is aangewezen als proeftuin aardgasvrije wijk (PAW)²⁷. Ook zet de gemeente in op het aardgasvrij (ready) maken van een zestal maatschappelijk vastgoedobjecten, waarvoor gestart wordt met het opstellen van energieprestatieadviezen.

Uitwerking uitgangspunten in acties en maatregelen

Betaalbaarheid

Om betaalbaarheid te bewerkstelligen is het Plan van Aanpak Inclusieve Energietransitie Almelo opgesteld²⁸. Dit is gebaseerd op de pilot in het Nieuwstraatkwartier waarin ervaring is opgedaan met het benaderen van inwoners en het gezamenlijk maken van een plan voor de verduurzaming van woningen. In het PvA is voor elke barrière die zich kan voordoen, aangegeven welke acties en maatregelen uitgevoerd worden om de barrières te slechten. De uitvoering wordt niet alleen door de gemeente gedaan, maar ook samen met partners die met de doelgroep in aanraking komen, zoals het energieloket en woningcorporaties. De acties variëren van communicatie via verschillende kanalen in meerdere vormen, tot bewustwordingsacties waarom energie besparen belangrijk is, ondersteuning aan huishoudens om mogelijke energiebesparingsmaatregelen in beeld te brengen, financiering mogelijk te maken en het creëren van koppelkansen met andere initiatieven uit de samenleving. Naast het bovengenoemde PvA werkt Almelo ook samen in de regio met Hengelo en Enschede aan de TOF regeling: Twentse Ontzorging Financiering²⁹. Deze samenwerking heeft als doel om in een gebiedsgerichte aanpak de komende vijf jaar 13.772 huizen aardgasvrij te maken. In Almelo gaat het om 2.891 woningen in de wijken Nieuwstraatkwartier, Ossenkoppelerhoek en Wierdensehoek en daarnaast ook ondersteuning voor huishoudens in energiearmoede in heel Almelo.

Overige uitgangspunten

Een passende schaal, duurzame bronnen, flexibiliteit in ruimte en beleid, en betrokkenheid en diversiteit zijn uitgangspunten die niet expliciet zijn uitgewerkt in een plan van aanpak, maar een aantal komt wel terug in de verschillende stukken die zijn opgesteld. Het toepassen van een passende schaal blijkt o.a. uit de samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente Almelo en de Coöperatie Almelo Energie³⁰. Daarin is aangegeven dat lokale energiecoaches worden ingezet om op kleine schaal huishoudens te begeleiden in het besparen van gas en elektriciteit. De passende schaal komt ook terug in de randvoorwaarden die voor zonne- en windenergie worden gesteld in de Duurzame Energieladder Almelo. Bepaalde gebieden worden beperkt of uitgesloten voor de ontwikkeling van zonne- of windenergie. Bij de vaststelling van de RES Twente 1.0 is ook aangegeven dat de duurzame energieladder leidend is en dat niet meer duurzame opwek van elektriciteit gerealiseerd kan worden dan nodig. Wat betreft het omschakelen naar duurzame bronnen wordt in de Warmtevisie aangegeven welke duurzame alternatieven er zijn om gebouwen te verwarmen, en welk alternatief beoogd is voor de drie gekozen gebieden. Vanuit de Warmtevisie wordt aanvullend ingezet op het aansluiten bij koppelkansen en initiatieven in de wijk. Dit blijkt onder andere uit het verstrekken van een subsidie aan het buurtteam van Aalderinkshoek en de energiecoöperatie Duurzaam Almelo om een collectieve inkoopactie op te zetten voor isolatiemaatregelen.

²⁶ Raadsinformatiebrief Pilot energieopwek A35, 9 juli 2019

²⁷ Raadsvoorstel Aanvraag Rijksbijdrage Programma Aardgasvrije Wijken 2021, vastgesteld 26 oktober 2021

²⁸ Raadsinformatiebrief Plan van aanpak voor een inclusieve energietransitie, 1 maart 2022

²⁹ Raadsinformatiebrief Gezamenlijke aanpak energiearmoede Twentse steden, 15 mei 2023

³⁰ Samenwerkingsovereenkomst gemeente Almelo en Coöperatie Almelo Energie U.A., 21 november 2022

B2.3. Financiële kaders en planning

Financiële kaders

In het programma Klimaat en Milieu 2023-2026 is aangegeven dat jaarlijks € 400.000 beschikbaar is voor de uitvoering. Voor deze middelen is een globale begroting opgesteld. Dit bedrag is opgenomen in de Perspectiefnota 2024-2027 en de Programmabegroting 2023³¹. Daarbovenop ontvangt de gemeente jaarlijks € 1,3 mln. vanuit een specifieke uitkering voor uitvoeringskosten en vanuit de subsidie Nationaal Isolatie Programma. Dit leidt tot een totaalbedrag van € 1,7 mln. dat van 2023 tot en met 2026 jaarlijks beschikbaar is³². Het Plan van Aanpak Inclusieve Energietransitie wordt gefinancierd vanuit de specifieke uitkering aanpak energiearmoede van het Rijk. De gemeente Almelo ontvangt € 974.942 en in het PvA is hiervoor een globaal bestedingsoverzicht opgenomen. Per categorie maatregelen is bepaald welk budget daar grofweg voor nodig is. Voor de eerste fase van de verkenning van ATT windenergie tot najaar 2022 is een budget van € 70.000 begroot in het bijbehorende Plan van Aanpak. In de Warmtevisie Almelo is geen budget opgenomen voor de uitvoering, echter is in de globale inschatting in het programma Klimaat en Milieu € 25.000 gereserveerd voor de warmtevisie en € 130.000 voor het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen in Windmolenbroek en Bornsestraat. Voor het opstellen van het wijkuitvoeringsplan in Aalderinkshoek en het leren in deze wijk over het aardgasvrij maken van woningen is een specifieke uitkering van bijna € 4,3 miljoen ontvangen binnen het landelijke Programma Aardgasvrije Wijken (PAW).

Planning

In de Perspectiefnota 2023 is bij een aantal activiteiten grofweg ingeschat wanneer gestart wordt met een actie of project of wanneer een beleidsstuk afgerond wordt, maar meestal ontbreken concrete mijlpalen en deadlines. Een overzicht van planningen die zijn gedeeld met de gemeenteraad volgt in onderstaande tabel.

Beleidsstuk, projectplan of plan van aanpak	Planning aanwezig incl. mijlpalen
Programma Klimaat en Milieu 2023-2026	Geen globale planning, geen mijlpalen
PvA Inclusieve Energietransitie	Geen planning, geen mijlpalen
Energiebesparingsconvenant	Deadline was maart 2020
Verkenning windenergie ATT	Planning tot aan najaar 2022
Duurzaamheidsroute A35	Geen planning
RES Twente 2.0	Deadline Q4 2023, geen mijlpalen
Opstellen wijkuitvoeringsplannen	Deadline 2026, geen mijlpalen

³¹ Raadsvoorstel Perspectiefnota 2024-2027, vastgesteld 13 juli 2023

³² Programma Klimaat en Milieu 2023-2026, vastgesteld 13 juli 2023

Bijlage 3 | Beschrijving Uitvoering van het beleid

B3.1 Organisatie van uitvoering

Gemeente Almelo werkt in een programmaorganisatie aan de uitvoering van de energietransitie. De looptijd van het programma Klimaat & Milieu is van 2023 tot 2026, dit is gelijk getrokken met de bestuursperiode van het huidige college. De programmawethouder is bestuurlijk opdrachtgever en bestuurlijk aanspreekpunt binnen en buiten de organisatie. Een van de directieleden is ambtelijk opdrachtgever, eindverantwoordelijke voor het programma, budgethouder en hakt knopen door waar nodig. De programmamanager is ambtelijk opdrachtnemer, maar geeft – voor sturing op de inspanningen – intern opdrachten aan de programmaorganisatie en kan deze rol ook extern pakken richting bewonersinitiatieven. De programmamanager is tevens verantwoordelijk voor afstemming met andere beleidsterreinen en deelbudgethouder. De programmamanager rapporteert zowel aan de ambtelijk als de bestuurlijk opdrachtgever over de belangrijkste ontwikkelingen op programmaniveau en op hoofdlijnen van de voortgang van projecten, eventuele afwijkingen en doelrealisatie³³. De bestuurlijke en ambtelijke opdrachtgevers overleggen tweewekelijks met de programmamanager over de voortgang.

Programmamedewerkers werken (tijdelijk) mee aan de realisatie van het programma en worden beoordeeld en gecoacht door hun lijnmanager. Inhoudelijk werken zij voor de programmamanager. Zij hebben wekelijks overleg om lopende zaken af te stemmen en de belangrijkste resultaten te bespreken. Er is een kernteam overleg waarin de programmamanager, strategische beleidsadviseurs, een communicatieadviseur en een projectsecretaris de grote lijnen bespreken en of de projecten op de goede weg zitten. Per kwartaal spreken de programmamedewerkers één op één met de programmamanager.

Ondersteuning van de programmamanager wordt opgepakt door een strategisch beleidsadviseur voor strategische beleidsvraagstukken, landelijke bijeenkomsten en bestuurlijke overleggen. Een programmasecretaris zorgt voor de P&C cyclus en monitoring. Een secretaresse pakt de organisatorische zaken op. Team financiën en control ondersteunt bij het opstellen van de programmabegroting en P&C cyclus.

³³ Programma Klimaat en Milieu 2023-2026, vastgesteld 13 juli 2023

B3.2 Samenwerking met stakeholders

De samenwerking met stakeholders is op wisselende manieren vastgelegd, onderstaande tabel vat dit samen.

Samenwerkingsverband	Vastlegging
RES Twente: 14 gemeenten, provincie Overijssel, Waterschap Vechtstromen - Duurzaamheidsroute A35: 6 gemeenten, provincie, waterschap, Rijkswaterstaat, ministerie EZK - ATT windverkenning: 3 gemeenten	Gezamenlijk opgestelde RES Twente 1.0 die door elke partner bestuurlijk is vastgesteld - Opdracht vanuit Twents Portefeuillehoudersoverleg Milieu, duurzaamheid en afval³⁴ - Gestart tijdens opstellen RES Twente, omdat toekomstige ontwikkelingen elkaar onvermijdelijk zouden raken³⁵
Energieloket: 5 gemeenten en Duurzaam Bouwloket	Samenwerkingsovereenkomst om belangeloos advies aan te kunnen bieden over het verduurzamen van woningen en dit centraal te organiseren, onder andere door een gezamenlijke training. ³⁶
Twentse Ontzorging Financiering Regeling: 3 gemeenten	Deze samenwerking is niet officieel bekrachtigd, maar vindt haar uiting in het opstellen van een concrete aanpak en een gezamenlijke lobby richting de provincie Overijssel en politiek Den Haag.
Pilot energiebesparing stimuleren huurders: Avedan Welzijn	Opdrachtgeversovereenkomst: Avedan levert een coördinator die vrijwilligers gaat werven voor de uitvoering. ³⁷
Energiebesparingsconvenant bedrijven: VNO-NCW Midden & MKB midden vertegenwoordigd door Ondernemerkontakt Bedrijvenpark Twente	De samenwerkende partijen spannen zich op basis van dit convenant in om in de gemeente Almelo ongeveer 200 ondernemers te benaderen en aan te zetten tot het (doen) uitvoeren van een energieonderzoek naar energiebesparende maatregelen. Binnen het energiebesparingsconvenant dekt de gemeente een deel van de uitvoeringskosten. Echter is onduidelijk of het convenant nog van kracht is, aangezien de deadline 31 maart 2020 was. ³⁸
Wijkaanpak Aalderinkshoek: drie woningbouwcorporaties (Beter Wonen, Sint Joseph en Woonzorg Nederland), Coteq, Cogas Duurzaam, Waterschap Vechtstromen, Almelo	GO-verklaring om de samenwerking te concretiseren en duidelijkheid te bieden over rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende partners ³⁹

³⁴ Raadsinformatiebrief Pilot energieopwek A35, 9 juli 2019

³⁵ Raadsinformatiebrief verkenning windenergie Almelo Twenterand Tubbergen, 9 november 2021

³⁶ Samenwerkingsovereenkomst energieloket West Twente, 20 oktober 2022

³⁷ Collegebesluit Energiefixers/bespaarcoaches, 28 september 2022

³⁸ Raadsinformatiebrief Energiebesparingsconvenant Bedrijvenpark Twente, 3 december 2019

³⁹ GO-verklaring Aardgasvrij(ready)maken van Aalderinkshoek te Almelo, 30 september 2021

Woningbouwcorporaties Beter Wonen, Sint Joseph en Woonzorg Nederland Inwoners	Energieprestatieafspraken voor het verduurzamen van woningen van woningbouwcorporaties ⁴⁰ . Geen vastgelegde samenwerking, inwoners worden geïnformeerd over het onderzoeken van de mogelijkheden voor windenergie en inwoners zijn betrokken bij het opstellen van de warmtevisie en de wijkuitvoeringsplannen. Dit laatste wordt gedaan in buurtteams. Deze teams zijn door een buurtprocesbegeleider in de wijken Alderinkshoek en Windmolenbroek opgezet om een buurtplan voor een aardgasvrije wijk op te stellen.
Energiecoöperatie Almelo Energie Inwoners	Samenwerkingsovereenkomst voor het werven en begeleiden van wooncoaches door de energiecoöperatie ⁴¹ . De bijkomende kosten voor het opleiden van vrijwilligers tot wooncoach worden betaald door de gemeente vanuit de RREW. Twee subsidies: 1) voor de uitvoering van een collectieve inkoopactie zodat energiebesparende maatregelen worden genomen in Alderinkshoek ⁴² en 2) voor het uitvoeren van gratis energieadvies in kwetsbare wijken in Almelo ⁴³ .

B3.3. Uitvoering van acties en maatregelen

Capaciteit en expertise

Er is een overzicht van de benodigde capaciteit voor de projecten weergegeven in het programma Klimaat en Milieu 2023-2026, zie afbeelding hiernaast. In totaal is 10 fte nodig voor diverse rollen, daarbij gaat het om medewerkers die onderdeel uitmaken van het programmateam. Daarnaast wordt jaarlijks ongeveer 792 uur gevraagd van medewerkers van andere afdelingen, zoals vastgoed, financiën en inkoop. In de Programmabegroting van 2023 is vermeld dat de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) inschat dat voor een gemeente als Almelo tussen de 15 en 23 fte nodig is voor de uitvoering van het Klimaatakkoord. De huidige bezetting bij het opstellen van het programma Klimaat en Milieu was 14 medewerkers (minder dan 14 fte). Vanuit het Rijk wordt vanaf 2023 geld beschikbaar gesteld voor de uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord.

Functie	Aantal Fte of uur per jaar
Strategisch beleidsadviseur energietransitie/lobby	1
Beleidsadviseur energietransitie	3,5
Beleidsadviseur Vastgoed	150 uur
Beleidsstrateeg (verbonden partijen)	100 uur
Jurist	PM
Junior beleidsadviseur/trainee	1
Technische beleidsadviseur	1,5 fte
Projectleider UF PAW	0,5 fte
Bouwkundig adviseur	1 fte
Communicatieadviseur	0,5 fte
Communicatiemedewerker	PM
Programmasecretaris	0,5 fte
Management assistente	0,5 fte
Financieel adviseur	200 uur
Subsidieadviseur	200 uur
Inkoopadviseur	50 uur
Medewerker GEO	92 uur

⁴⁰ Prestatieafspraken 2022 t/m 2026 gemeente Almelo, ondertekend op 21 april 2022, vastgesteld in college op 26 april 2022

⁴¹ Samenwerkingsovereenkomst gemeente Almelo en Coöperatie Almelo Energie U.A., 21 november 2022

⁴² Brief Vaststelling project Buurtactie Alderinkshoek, 8 oktober 2021

⁴³ Brief Subsidieaanvraag Energieadvies aan huis via energieloketten, 16 augustus 2021

Planning

Aan de acties en maatregelen uit het Programma Klimaat & Milieu is nog geen heldere planning met mijlpalen gekoppeld. Er worden regelmatig raadsinformatiebrieven gestuurd om de raad kort en bondig op de hoogte te stellen van bepaalde keuzes die gemaakt worden in bv. het verkennen van een regionaal warmtenet en de verkenning van ATT windenergie. Hierbij wordt niet aangegeven of de acties nog in lijn liggen met een eventuele planning. In de Jaarverantwoording 2022 wordt ingegaan op de doelen van het toenmalige programma Duurzaamheid. De meeste doelen uit dat programma zijn bereikt, van een aantal doelen zijn de gegevens nog niet bekend. Voor nog lopende acties en maatregelen wordt niet aangegeven of deze in lijn liggen met een eventuele planning. Er wordt benoemd welke acties en maatregelen zijn uitgevoerd, maar er worden geen details gegeven over de planning en of de gemeente op koers ligt om de ambities en doelen te behalen.

Financiële kaders

Op projectniveau zijn er geen financiële resultaten inzichtelijk gemaakt voor de gemeenteraad. Dit wordt op programmaniveau wel gedaan in de P&C Jaarstukken. Zo is er in de Programmabegroting van 2022 aangegeven dat de begroting van € 200.000 waarschijnlijk overschreden zou worden met € 250.000. Deze overschrijding is uiteindelijk uitgekomen op € 209.000, dat heeft geleid tot een resultaat van € 409.000⁴⁴. Dit kon echter worden gedekt uit de programmamiddelen die beschikbaar waren gesteld voor de looptijd van het gehele programma 2019-2022, doordat er in eerdere jaren van het programma uitgaven onder begroting zijn gebleven. Het totale budget voor het Programma Duurzaamheid is niet overschreden. In de Programmabegroting van 2023 is geen prognose gedaan voor de te verwachten uitgaven boven budget voor de komende jaren⁴⁵.

⁴⁴ Jaarverantwoording 2022, 27 juni 2023

⁴⁵ Programmabegroting 2023, 21 februari 2023

Bijlage 4 | Beschrijving Realisatie van ambities en doelen

B4.1. Monitoring

Voor de jaarverantwoording worden de bereikte resultaten in de energietransitie gemonitord. Er wordt dan met name inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële resultaten. Er is geen specifieke monitor voor de voortgang in de energietransitie. In de jaarverantwoording wordt per doel in het programma gerapporteerd welke resultaten zijn bereikt in het afgelopen jaar, zowel in kwantitatieve zin als in kwalitatieve zin. Naast de resultaten per doel wordt ook gerapporteerd op activiteiten die zijn opgenomen in de begroting en welke in dat jaar zijn uitgevoerd. Ten slotte wordt ook een overzicht gegeven voor de kosten en een aantal indicatoren worden weergegeven. Het gaat dan om indicatoren zoals percentage hernieuwbare energie en het gasverbruik in woningen. Tot nu toe is dit gedaan voor het vorige programma Duurzaamheid, de volgende Jaarverantwoording 2023 bevat de resultaten voor het huidige programma Klimaat en Milieu. In het programma zijn daarvoor de volgende indicatoren inclusief nulmeting weergegeven:

Indicator	Peilwaarde (Meest recent)	Ambitie 2026	Bron
aantal woning eigenaren ondersteund bij het isoleren.	0 (1-1-2023)	2.000	gemeente (jaarlijks)
Aantal zonnepaneelinstallaties op woningen	5.411 (2021*)	8.500	CBS (jaarlijks)
Aandeel hernieuwbare energie op totaal energieverbruik inclusief Twence	13% (2020)	20%	Klimaatmonitor
Huidige opwek als aandeel van het bod RES	79 GWh (1-6-2022)	110 GWh	Monitor RES
Aandeel woningen zonder aardgas aansluiting	2% (2021)	4%	CBS
Aardgasverbruik in woning (temp. gecorrigeerd)**	42,0 mln m ³ (2020)	35 mln m ³	Monitor RES

Aanvullend ontvangt de raad raadsinformatiebrieven over specifieke onderdelen zoals netwerkcongestie, de verkenning wind ATT, en warmtetransitie. Ook voor het PvA Inclusieve Energietransitie en de acties voor het aardgasvrij maken van wijken ontbreken duidelijke afspraken over de monitoring.

De doelen van RES Twente worden elk half jaar gemonitord, in juni en december. Dit wordt niet gedeeld met de raad. In de RES Twente 1.0 is vermeld dat monitoring plaatsvindt via Kennispunt Twente en dat de monitor te vinden is via de website www.energiestrategietwente.nl/monitor. Deze monitor brengt de stand van zaken in kaart op het gebied van energieverbruik van woningen en bedrijven, de duurzame energieopwekking, het gasverbruik van woningen en bedrijven, de productie van warmte en biogas/groengas en de aanleg van een stedelijk warmtenet en een biogasnetwerk. De monitoring van de warmteopgave en het lokaal eigendom worden in een later stadium opgenomen in de monitor RES Twente. De cijfers zijn onder andere gebaseerd op data van het CBS, RVO, Klimaatmonitor en netbeheerders.

B4.2. Stand van zaken

Jaarverantwoording 2022

De laatste Jaarverantwoording 2022 gaat over het toenmalige programma Duurzaamheid 2019 – 2022. Een aantal doelen en ambities komen overeen met het huidige Programma Klimaat en Milieu 2023-2026. Daarnaast zijn er naar aanleiding van de interviews ook een aantal resultaten gedeeld. Samenvattend ontstaat hieruit het volgende beeld:

- De vergunningen voor drie grootschalige zonneparken zijn verleend. Zonnepark Aadijk 1 van 40 hectare is operationeel, voorbereiding van zonnepark Aadijk 2 (36,2 hectare) is gestart en zonnepark Leemslagen wacht op akkoord van de netbeheerder om stroom terug te leveren aan het elektriciteitsnet. Netcongestie belemmert dit momenteel, naar verwachting is dit in 2026-2027 opgelost.
- Uit de ruimtelijk – technische verkenning naar windenergie met Tubbergen en Twenterand blijkt dat er potentie is voor meerdere windturbines.
- 12,9% energie van het totale energieverbruik wordt hernieuwbaar opgewekt (Klimaatmonitor 2020).
- Voor het aardgasvrij maken van drie gebieden wordt gewerkt aan een wijkuitvoeringsplan. Het plan voor Aalderinkshoek is in Q4 2023 gereed (in de interviews is al aangegeven dat dit niet langer haalbaar is), in Windmolenbroek is het participatieproces gestart en worden warmtealternatieven onderzocht. Voor het bedrijventerrein aan de Bornsestraat is het benutten van industriële restwarmte onderzocht.
- Er wordt gewerkt aan de RES Twente 2.0, beoogde vaststelling door de gemeenteraad is in Q4 2023.
- De aanpak voor wooncoaches is gereed, zodat alle inwoners vanaf januari 2023 een adviesgesprek met wooncoach kunnen aanvragen (inmiddels hebben de eerste gesprekken plaatsgevonden).
- Binnen de RREW subsidie hebben 7500 huishoudens kleine energiebesparende maatregelen besteld ter waarde van € 525.000,-. Dat is ongeveer 1 op de 4 huishoudens in Almelo, waarvan 35% in een koopwoning woont en 65% in een huurwoning.
- Er zijn 18 bewonersinitiatieven op het gebied van duurzaamheid bekend bij de gemeente – waarvan 5 omtrent energie. In 2022 is de coöperatie Duurzaam Aadorp uitgegroeid tot Almelo Energie die zich inzet voor de gehele gemeente.
- Het gasverbruik van woningen is gestegen van 36,1 miljoen m³ in 2020 naar 44,8 miljoen m³ in 2021. In de RES Twente monitor worden andere cijfers gerapporteerd over het gasverbruik van woningen. Daar wordt aangegeven dat in 2020 42 miljoen m³ gas wordt verbruikt en in 2021 45,4 miljoen m³. Voor beiden is de Klimaatmonitor als bron gebruikt, het is onduidelijk waardoor het verschil veroorzaakt wordt. Op daken van veel woningen, kantoorgebouwen en bedrijven liggen zonnepanelen.

Daarnaast worden veel acties genoemd die in het nieuwe programma zijn opgenomen om gecontinueerd te worden. Dan gaat het onder meer om het PvA Inclusieve Energietransitie, de samenwerking met Hengelo en Enschede in de TOF-regeling, gesprekken met netbeheerders over een oplossing voor netcongestie, acties van het energieloket en het ondernemersloket.

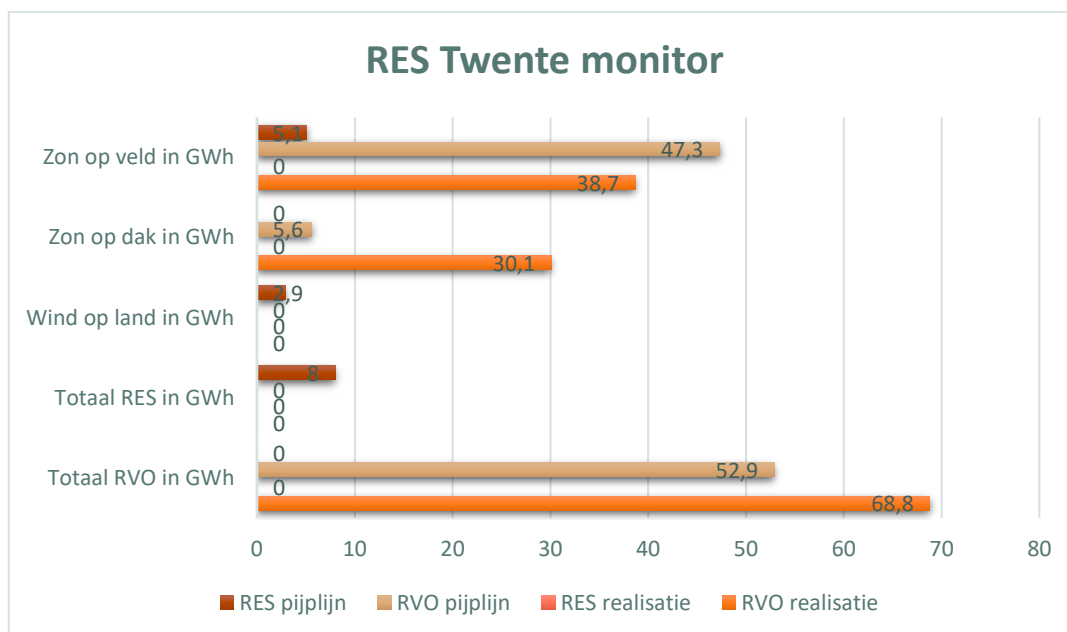
RES Twente monitor

Uit de monitor van de RES Twente kan het volgende voor het energieverbruik van gemeente Almelo gehaald worden:

- Gasverbruik van woningen en bedrijven is in 2021 met 11,9% gestegen t.o.v. 2020 (3,3% in de hele regio)
- Elektriciteitsverbruik is in 2021 met 2,8% gestegen t.o.v. 2020 (2,5% in de hele regio)
- Warmteverbruik is in 2021 met 11,7% gestegen t.o.v. 2020 (4% in de hele regio)

Zowel in de gemeente als in de regio is in plaats van een besparing een stijging in het gas- en elektriciteitsverbruik te zien. Het warmteverbruik stijgt in Almelo wel harder dan in de hele regio. Qua opwek van duurzame elektriciteit is in de regio 25% (373,8 GWh) van het bod gerealiseerd en 21% (309,4 GWh) zit in de pijplijn. In Almelo is 44% (68,8 GWh) van het opwek bod gerealiseerd en zit er 39% (60,9 GWh) in de pijplijn (juni 2023).

Een gedetailleerd overzicht van de gerealiseerde duurzame opwek en opwek die nog in de pijplijn zit van de RES monitor uit juni 2023 staat in de grafiek hieronder. Er wordt onderscheid gemaakt in de monitoring door RVO en RES in verband met de verschillende fases waar zij vanuit gaan en waarop gemonitord wordt. RES monitort de eerste drie fases van de ontwikkeling van een zonne-energie- of windenergieproject, namelijk het voortraject, de ruimtelijke ordening-procedure, en de vergunningaanvraag en ziet dit als pijplijn projecten. RVO monitort projecten waarvoor de SDE subsidie beschikt is en de uitvoering wordt/is gestart en ziet dit als pijplijn projecten. De monitoringsresultaten van beide organisaties kunnen daarom bij elkaar op worden geteld voor het totaaloverzicht. Uit deze resultaten kan geconcludeerd worden dat 129,7 GWh gerealiseerd is of in de pijplijn zit om gerealiseerd te worden. Daarmee blijft 27,3 GWh over als restopgave, waarvoor nog geen concrete projecten in de pijplijn zitten⁴⁶.

⁴⁶ RES Twente monitor, peildatum 1 juni 2023

Bijlage 5 | Beschrijving Kaderstellende en controlerende rol raad

B6.1. Rol van de raad

De strategische doelen uit het Programma Klimaat en Milieu zijn bij de vaststelling van de Perspectiefnota 2024-2027 voorgelegd aan de raad. De gemeenteraad is met een raadsinformatiebrief op de hoogte gesteld van het programma in februari 2023. Daarnaast kon de raad input en reflectie geven op de visie en strategische doelen in de 'week van de programmaplannen'. Bij de vaststelling van het programma zijn geen expliciete afspraken gemaakt over de informatievoorziening over de uitvoering van de energietransitie.

Een aantal raadsfracties heeft aangegeven dat zij behoefte hebben aan een duidelijke prioritering in de energietransitie en een periodieke informatievoorziening door het college hierover⁴⁷. Als eerste stap is in april 2023 een beeldvormend beraad georganiseerd waarin de raad diepgaand is geïnformeerd over projecten, pilots, initiatieven en onderzoeken in de energietransitie. Dit beraad ging specifiek over Aalderinkshoek, Aadorp, doorontwikkeling H2 hub Twente en verduurzaminginitiatieven t.b.v. inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen. Dit is in juni 2023 opgevolgd door een bezoek aan Cogas waar de thema's warmtenetten en netwerkcongestie op de agenda stonden. Hier is een verdieping aangegeven in september 2023 met een beeldvormend beraad waarvoor ook een aantal externe stakeholders zijn uitgenodigd.

⁴⁷ Agenda beeldvormend beraad, 4 april 2023

Bijlage 6 | Bronnenlijst

Agenda beeldvormend beraad, 4 april 2023
Besluitenlijst College B&W 6 juni 2023
Brief Subsidieaanvraag Energieadvies aan huis via energieloketten, 16 augustus 2021
Brief Vaststelling project Buurtactie Aalderinkshoek, 8 oktober 2021
Collegebesluit Energiefixers/bespaarcoaches, 28 september 2022
Duurzame Energieladder Almelo, vastgesteld 7 april 2020
GO-verklaring Aardgasvrij(ready)maken van Aalderinkshoek te Almelo, 30 september 2021
Jaarverantwoording 2022, 27 juni 2023
Kabinetsvisie burgerbetrokkenheid bij de energietransitie, 17 mei 2023
Prestatieafspraken 2022 t/m 2026 gemeente Almelo, ondertekend op 21 april 2022, vastgesteld in college op 26 april 2022
Programmabegroting 2023, 21 februari 2023
Programma Klimaat en Milieu 2023-2026, vastgesteld 13 juli 2023
Raadsinformatiebrief Aanvraag specifieke uitkering Lokale aanpak isolatie 6 maart 2023
Raadsinformatiebrief Besluit provincie Overijssel uitvoering motie 'Grip op wind', 21 juli 2023
Raadsinformatiebrief Energiebesparingsconvenant Bedrijvenpark Twente, 3 december 2019
Raadsinformatiebrief Gezamenlijke aanpak energiearmoede Twentse steden, 15 mei 2023
Raadsinformatiebrief Maximale transportcapaciteit voor extra afname grootverbruik-aansluitingen op elektriciteitsnet bereikt, 27 juni 2023
Raadsinformatiebrief Ontwikkeling windenergie energiegebied Almelo Tubbergen en Twenterand, 26 september 2023
Raadsinformatiebrief Pilot energieopwek A35, 9 juli 2019
Raadsinformatiebrief Plan van aanpak voor een inclusieve energietransitie, 1 maart 2022
Raadsinformatiebrief Standpunt Regionaal Warmtenet Twente, 29 juni 2021
Raadsinformatiebrief Technisch onderzoek naar mogelijkheden windenergie in het gebied tussen Almelo, Tubbergen en Twenterand, 31 mei 2022
Raadsinformatiebrief Uitvoering Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW), 30 november 2021
Raadsinformatiebrief Verkenning windenergie Almelo Twenterand Tubbergen, 9 november 2021
Raadsinformatiebrief Zienswijze voorgenomen ruimtelijk beleid aanleg zonne-energie, 22 november 2023
Raadsvergadering 13 juli 2023
Raadsvoorstel Aanvraag Rijksbijdrage Programma Aardgasvrije Wijken 2021, vastgesteld 26 oktober 2021
Raadsvoorstel Actualisatie verordening woningverbetering en -verduurzaming gemeente Almelo 2023, 26 september 2023
Raadsvoorstel Perspectiefnota 2024-2027, vastgesteld 13 juli 2023
Regionale Energiestrategie Twente 1.0, vastgesteld 22 juni 2022
RES Twente monitor, peildatum 1 juni 2023
Samenwerkingsovereenkomst energieloket West Twente, 20 oktober 2022
Samenwerkingsovereenkomst gemeente Almelo en Coöperatie Almelo Energie U.A., 21 november 2022
TNO Kennisprogramma Burgerparticipatie Energietransitie in de Fysieke Leefomgeving, start mei 2022
Warmtevisie Almelo, vastgesteld 1 september 2020

TwynstraGudde adviseert overheid en bedrijfsleven op veel van de grote en urgente thema's van deze tijd. Denk aan veiligheid, diversiteit, digitalisering, mobiliteit, duurzaamheid, energie, financiën en gezondheid. We bieden onze opdrachtgevers unieke, werkbare oplossingen en brengen complexe projecten en programma's tot een goed einde. Iets creëren van blijvende waarde, daar gaan we voor. Daardoor hebben we een directe impact op (toekomstige) maatschappelijke en economische ontwikkelingen. En dus een grote impact op morgen.